Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Hugo en Elvire : romantiesch treurspel

https://hdl.handle.net/1874/366438

Dr. J. te Winkel
N. 349 f

HUGO
EN
ELVIRE.

Tooneelstukken
Te WINKEL
No. 10

f/2-50

HUGO

EN

ELVIRE.

GEDRUKT BIJ C. A. SPIN.

10

HUGO EN ELVIRE,

ROMANTIESCH TREURSPEL;

DOOR

A. VAN DER HOOP JR.

Das Leben ist der Güter höchstes nicht.
Der Uebel grösster aber ist die Schuld.
SCHILLER.

TWEEDE DEUK.

4e Bedrijf 5e Tooneel.

Te AMSTERDAM, bij
G. D. BOM.
MDCCCXXXIV.

Aan

Hare Keizerlyke en Koninklyke

HOOGHEID,

MEVROUWE DE

PRINCESSE VAN ORANJE,

GEBOREN

Grootvorstinne van Rusland.

Aan de achtbre Grootvorstin, uit Peters bloed gesproten,
Oranjes hoogste goed, de lust van Nederland,
De dierbre Moeder van een viertal dierbre loten,
De kroon der Vrouwen, waar elk edel hart voor brandt;
Die Vondels taal waardeert, zoo rijk aan hemelklanken,
En echte geestdrift met den reinsten smaak vereent;
Haar zij (is 't ook misdeeld van echte dichtvuurspranken)
Dit Treurspel toegewijd, aan vreemde kunst ontleend.

ROTTERDAM, *Augustus* 1833.

A. VAN DER HOOP, JUNIOR.

VOORBERICHT.

Het Treurspel, hetwelk ik mits dezen den goedgunstigen lezer aanbiede, is eene zeer vrije (en zoo ik hoop dichterlijke) navolging van het algemeen bekende Hoogduitsche Tooneelstuk, DE SCHULD. *Dat de openbare mening immer eene hooge waarde aan het oorspronkelijke kunstgewrocht hechtte, mag eenigzins blijken uit de* tien *herdrukken, die men er in Duitschland achtervolgens van zag verschijnen, uit de* metrische *overzettingen, die men er in het Fransch, Engelsch, Deensch en Hongaarsch van beproefde, en uit de belangstelling, waarmede men het op de voornaamste Hoogduitsche Schouwburgen, nog jaarlijks veelvuldige malen ziet opvoeren.*

Of dit Treurspel echter voor het Hollandsche tooneel geschikt zij, zou ik bijna in twijfel dur-

ven trekken; niet, omdat het in ons Vaderland aan goede Tooneelspelers mangelt; (wij hebben er sommigen, die voortreffelijk zijn;) maar vermits ons publiek, over het algemeen weinig behagen schept in de Romantische tooneelpoëzij. Deze geringe mate van deelneming aan eene edele zucht voor het classische *te willen toeschrijven, zou evenwel eene gewaagde onderstelling wezen, en maar al te veel voor wederlegging vatbaar zijn. Sedert eenigen tijd hebben vertaalde* drames *en* vaudevilles, *niet alleen* Corneille *en* Racine, *maar ook oorspronkelijke Tooneeldichters verdrongen, en, indien er, bij tijds niet in voorzien wordt, den val van den Vaderlandschen Schouwburg voorbereid.*

In Duitschland, daarentegen; (hoe min benijdenswaardig in andere opzichten) is de smaak van de meeste aanschouwers, zoo niet kiescher, *althands* nationaler, *en verlangt deze liever het* dichterlijke *dan het* dagelijksche, *het* oorspronkelijke *dan het* slaafsch nagevolgde *op het tooneel te aanschouwen. Hoe toch anders kan men zich het gunstig onthaal verklaren, hetwelk nog altijd, bij de vertooning, de treurspelen van* Göthe, Schiller *en* Müllner *te beurt valt? — of hoe is het getuigenis te rijmen van zekeren oordeelkundigen* Kunstrichter, *welke in een uitvoerig verslag van de* Schuld, *ter gelegenheid eener op-*

voering in Weenen, het volgende te berde brengt (1): » *Het onderhavige Treurspel werkt minder op de zinnen dan wel op het hart en den geest. Van daar die schoone aandacht der aanschouwers bij iedere vertooning er van. Deze aandacht getuigt zoo wel voor de treffelijkheid van het kunstwerk, als voor de vatbaarheid onzes publieks voor het* ware *schoone. Dit kan ook niet anders, zoodra een waarachtig kunstgewrocht* onbevooroordeelde *gemoederen wordt aangeboden.*"

De Schuld *is in het oorspronkelijk, zoo als reeds op den titel wordt aangeduid, in* vrije *verzen geschreven. De hoofdrijthmus dezer* vrije *verzen is de* trocheïsche, *of viervoetige versmaat. De Dichter heeft dit waarschijnlijk gedaan in navolging der Spaansche tooneelschrijvers, welke zoo als aan deskundigen genoegzaam bekend is, meestal gebruik maken van dit* metrum (2). *Deze verzen zijn nu eens berijmd, dan weder zonder rijmklanken, en worden somwijlen door twee, drie en viervoetige* Jamben *en Dactylen afgewisseld. Ik heb gemeend den Heer* Müllner *hier niet in te mogen navolgen; en de Alex-*

(1) Zie het Hoogduitsche Tijdschrift *Thalia*, Jaargang 1813 en wel de Nommers 68, 69 en 71.

(2) Voornamelijk *Calderoni*, van wiens *la vida es sueño* wij met er tijd eene vertaling wareldkundig wenschen te maken.

andrijnsche voetmaat tot het hoofdmetrum van mijn Treurspel gekozen. Het is toch algemeen gebleken, dat deze maat, in onze taal, zich zoo wel tot het deftige *en* verhevene, *als tot het* luchtige *en* bevallige *leent; mits niet ontaardende in dien eentoonigen weerklank der* caesuur, *welke haar tot den* pons asinorum *der rijmelaars doet verstrekken, en die uithoofde harer welluidendheid, door den* eenigen Bilderdijk, *te recht bij den vervelenden tred van een paar dragonderslaarzen vergeleken wordt. Dáár echter, waar de innerlijke toestand der tooneelpersonaadjen zich in hartstochtelijke uitdrukkingen lucht geeft, heb ik de Alexandrijnen, welke hier en daar, (vrij van alle gezwollenheid, doch deftig en beschaafd) de taal des dagelijkschen levens moesten uitdrukken* (1) *door andere, meer lyrische voetmaten afgewisseld;*

(1) Ik herinner hieraan, niet om de kritiek te ontwapenen; maar om haar het standpunt aan te wijzen ter beoordeeling van sommige regelen. Ik doe dit op gezag van den grootsten onzer Dichters, wiens verdiensten men den beoefenaar der Poëzij niet genoeg kan aanprijzen. Welk een verschil van toon heerscht er niet in de Alexandrijnen van dien Roem onzer Letterkunde, als men zijn *Floris de Vijfde* en *den ondergang der eerste Wareld* met elkander vergelijkt. Hoe gemakkelijk en enjamberend zijn niet de Alexandrijnen van het eerste; hoe forsch, stout en verrukkelijk verheven die van het laatste (driewerf helaas!) onvoltooide meesterstuk.

zoo als in Elvires *alleenspraak in het eerste Bedrijf;* Hugoos *herinneringen aan zijne kindschheid in het tweede;* Ottoos *verhaal van het stierengevecht in het derde Bedrijf; alwaar het mij ook geoorloofd toescheen, om* Hugo *in het gesprek met* Valeros *zijn dichterlijk* enthusiasmus *bij het schilderen zijner vriendschap voor* Don Carlos, *in een ander* metrum *te doen spreken. Het vierde Bedrijf daarentegen, hetwelk geheel ten top gevoerde verwarring, werking en vreesselijke ontknooping bevat, is in Alexandrijnen gedicht. Van rijmlooze verzen heb ik geen gebruik gemaakt, omdat het mij voorkomt, dat onze taal, ondanks haren rijkdom, hare kracht en betooverende welluidenheid, waarin zij zoo vele andere spraken te boven streeft, beter voor gerijmde dan zoogenaamde* blanke *verzen geschikt is; zonder evenwel, uithoofde mijner volslagene minderheid, met beroemde vaderlandsche letterhundigen in strijd te willen komen, welke voorzeker op vaste gronden het tegendeel beweren, en* practisch *in staat zijn dit te bewijzen.*

Evenmin als ik mij aan de versmaat van het oorspronkelijke hield, heb ik mij in alles naar den inhoud van Müllners *treurspel gedragen. Het verhaal van den rijdknecht* Holm *in het eerste Bedrijf heb ik geheel weggelaten, en daarvoor een jachtta-*

fereel geleverd, hetwelk ik mij vleie, dat, al is het beknopter, meer met de kieschheid in het algemeen, en met de waardigheid der Tooneelmuse in het bijzonder strookende is. De verstandige kunstkenner en hoogstverdienstelijke Treurspeldichter Mr. Wiselius *heeft in een zijner deelen Tooneelpoëzij deswegen eenen wenk gegeven, en ik heb mij verplicht gevonden, om mij dien ten nutte te maken. Wanneer men het verslag van den stierenkamp in de* Schuld *met mijne* romance *van het derde Bedrijf vergelijkt, dan zal men almede zien, dat ik mijnen eigenen weg bewandeld heb. Het verhaal van den Hoogduitschen Dichter, hoe getrouw ook en hoezeer herinnerende aan het* los perros *der Spaansche volksvermaken, waarin de stieren alleen getergd worden, kwam mij,* (*men vergeve mij dit woord ten opzichte van een* romantiesch *Dichtstuk*) *al te* modern *voor, om het in een Treurspel plaats te doen vinden, hetwelk, naar mijne inzage, verondersteld wordt te spelen, in een bloeiend tijdvak der Spaansche Monarchij. Het geheel overbodige eerste tooneel van het vierde Bedrijf heb ik weggelaten, en daarvoor eene alleenspraak van* Jertha *in de plaats gesteld. Zoo heb ik ook de ontknooping veranderd en* Hugo *niet doen sterven; niet alleen, om het christelijk gevoel van den aanschouwer, voor den vreesselijken indruk van*

een tweevoudigen, overlegden zelfmoord te bewaren; maar omdat het veel meer met het charakter van den woesten, doch edelen Orindur *strookende is, om als held en niet als zelfmoordenaar te sterven. Even als in* Sophokles *onnavolgbaar meesterstuk* Oedipus, *is* Elvire *in de* Schuld *tegenover* Hugo, *hetgeen* Jokaste *in tegenstelling van den ongelukkigen zoon van* Laïus *is. Beide zijn medegesleept in den kring der jammeren, en kunnen het denkbeeld der* Schuld *niet verdragen.* Hugo *en* Oedipus *daarentegen, ofschoon de Thebaansche Koning geheel* onschuldig, *de ander* schuldig *moordenaar is, verwijten zich beiden eene daad, liggen beiden onder eenen zelfingeroepen vloek, en zijn te groot van ziel, om het staal tegen zich te keeren. Ik hoop dat de zedelijke bedoeling van het Treurspel daardoor eene edeler strekking heeft bekomen. Deze behoort altijd bij den Tooneeldichter op den voorgrond te staan, zoo lang hij zijne hooge roeping niet verzaakt, en het Schouwspel nog eene school van Godsdienst en Poëzij acht te wezen.*

Iets in het midden te brengen over de zoogenaamde Noodlotstragedie, *tot welke dichtsoort dit Treurspel misschien behoort, acht ik onnoodig, en hier ter plaatse niet voegende. Ik meen mij daarover eenigzins verklaard te hebben in den voorzang, welken ik mijnen arbeid heb toegevoegd.*

Mocht die arbeid, al valt hem de eere der opvoering niet te beurt, den toegevenden beminnaar der Poëzij, bij de lezing eenige voldoening verschaffen; dan acht ik mijne moeite beloond en de vermetelheid gerechtvaardigd, welke mij aanspoort om hem in het licht te geven.

ROTTERDAM,
15 November 1831. DE SCHRIJVER.

Voorzang.

Kent gij het Choor, waar deugd en waarheid pralen,
In 't schittrend kleed der Poëzij gehuld? —
Waar 't menschlijk oog zich laaft aan zonnestralen,
Wier gloed de ziel van rein genot vervult? —
Kent gij het Choor, waar 's Warelds halve Goden,
In strijd met ramp en grievende ongeneugt,
't Gevoelvol hart tot eedle geestdrift nooden
En vaste trouw aan 't Godlijk schoon der Deugd? —
Kent gij het Choor, waar 't mom wordt opgeheven,
Dat de Ondeugd tooit met ijdle logen pracht, —
Waar de onverlaat zijn moed zich voelt begeven,
Bij 't zien der straf, die eens zijn gruwlen wacht?
Kent gij dat Choor? — omgloeid van de uchtendglansen
Der Kunst, verhief 't de fiere kruin omhoog,
En toonde aan de aard die marmren tempeltransen,
Waar 't al weleer voor kunst en schoonheid boog.

't Is 't heilig Choor, de bloem der Zanggodinnen,
Melpoméné, in Hellas opgericht!
Daar toonde 't eens zijn achtbre tempeltinnen,
Door 't goud omstraald van koestrend Oosterlicht:
Die glans zoo schoon, zoo lieflijk, sloeg aan 't kwijnen,
En zonk, helaas! in doodsche neevlen neêr:
Zoo daalt de zon, na helder middag schijnen,
Wen 't onweer naakt, verkwijnende in het meir.
Dan, 't kunstgevoel den stervling aangeboren,
Ontwaakte in 't West met zuivre hemelvlam:
Het deed op nieuw zijn heilge Godspraak hooren,
En jeugdig loof omgroende d' ouden stam.
Aan Ebroos zoom, aan Seines vruchtbre boorden,
En waar het IJ met zilvren golfslag vloeit;
In Albion, in Duitschlands boschrijke oorden,
Verscheen een rei voor Melpomeen ontgloeid;
En 't wrekend lot, dat Jovis bliksemschichten,
En Mavors staal, en Pallas list ten spijt,
Het kroost der aard voor zijn gezag deed zwichten,
En offers koos aan smart en dood gewijd;
Dat machtig lot, dat Oedipus bestuurde,
Toen hij het staal in Laius boezem joeg,
En 't broederpaar tot broederslachting vuurde,
Als zag nog de aard geen euveldaân genoeg;

Dat lot verrees op nieuw met macht omtogen;
Maar nu door 't licht van 't Christendom bestraald,
Als wraakheraut van 't eeuwig Alvermogen,
Wiens raadsbesluit der Boozen val bepaalt;
Als dienaar Gods, als Priester van 't geweten,
Die 't zondig hart uit doodsche sluimring wekt,
De ziel doorvlijmt met scherpe slangenbeten,
En vast en blind het oordeel Gods voltrekt.
Dat noodlot zag in Duitschlands tempelchooren,
Waar Melpomeen heur Priestren had vergaard,
Een vonk van schoon op 't marmren outer gloren,
En wachtte een vlam, den gloed der Oudheid waard;
Maar 't Midaskroost sloop in den heilgen tempel,
In gramme woede ontvonkt op 't godlijk schoon,
De schoonheid vlood verschrikt d' ontwijdden drempel,
Een wangedrocht klom in haar plaats ten throon.
De maatzang zweeg: een lied werd aangeheven,
(En krijschte in 't rond, gelijk een ravenzwerm
In 't winteruur, door hongersnood gedreven,)
Aan klanken rijk, aan echten kunsttaal arm.
Nu daalde een nacht, van ruwen wansmaak zwanger,
En deed, helaas! de kunstzon ondergaan:
Wel sloeg somtijds een enkle treurspelzanger,
Een fikschen toon op 't godenspeeltuig aan;

Maar 't lied, vervlood gelijk de klank der toonen
Zichzelf verliest in 't zand der woestenij,
En 't vorschgekwaak van Midas voedsterzonen
Verving altijd zijn beetre melodij.
Een Dichter slechts, aan 't halsgareel ontkomen,
Wiens ijzren band zoo velen had bekneld,
Dorst voor een wijl den wansmaak fier betoomen,
En stemde een zang, aan reiner bron ontweld.
Germanje prees, verrukt zijn tooverklanken,
De logenteelt kromp schimpend in heur niet;
In 't wierookvat weerglommen de echte spranken,
De dageraad brak aan in 't zwart verschiet.
Ook mij, wien steeds de Dichtkunst mocht bekooren,
Als hemelgaaf, als onwaardeerbaar goed,
Mij klonk die toon van Duitschlands Bard in de ooren,
En 't heerlijk lied bracht mij de ziel in gloed.
Het treurtafreel van Hugoos hartbeklemming,
En schuldgevoel, en bange boezemstrijd;
Elvires min en droeve lotbestemming;
Valeros ziel met liefde en haat in strijd;
En Jertha, steeds voor God en Deugd bewogen,
Hoe ook in kamp met 's noodlots ongenâ,
Hield ziel en zin door geestdrift opgetogen,
En zong mij toe: volg die tafreelen na!

'k Volbracht die taak, van hoop en moed doordrongen,
En aangevuurd door MÜLLNERS vloeiend lied;
Maar schoon mijn wensch naar schoonheid heeft gedongen,
't Oorspronklijk schoon aâmt in mijn zangen niet.
Zoo derft de palm in 't heerlijk Oost ontsproten,
Zijn eedlen zwier in koeler Westerlucht;
Een zwakker loof groent aan verzwakte loten,
Geen geurig sap stroomt door de schoone vrucht.
Maar schoon hij ook in 't bloeiendst deel der gaarde
Vergeten kwijn bij heester, struik en plant,
Voor 's kenners oog behoudt hij steeds zijn waarde,
Als de eedle boom van 't vruchtbaar Morgenland.

PERSONAADJEN.

HUGO, *Graaf van Orindur.*

ELVIRE, *zijne Gemalin.*

JERTHA, *Gravin van Orindur, zijne Zuster.*

DON VALEROS, *Grande van Spanje, Ridder van het Gulden Vlies.*

OTTO, *Elvires Zoon uit het eerste huwelijk.*

HOLM, *Rijdknecht van Hugo.*

Bedienden en Gevolg.

Het stuk speelt op een groot vorstelijk Gothisch Kasteel, in het Noorden van Zweden, aan den oever van den Oceaan. De handeling begint des avonds ten zes uren en eindigt kort na middernacht.

EERSTE BEDRIJF.

EENE RUIME GOTHISCHE ZAAL MET VERSCHEIDENE GROOTE DEUREN EN VENSTERS.

Eerste Tooneel.

ELVIRE *alleen.*

Bij het ophalen van het gordijn doen zich eenige harp-akkoorden hooren, welke in smeltende adagio-*toonen eindigen.*

Even als de klank der snaren,
Als de laatste toonval ruischt,
Lieflijk trillend henensuist;
Even als op 't vlak der baren,
Wen een droppel nederdaalt,
Zich een kleine cirkel maalt,
Die men in verbreedde kringen
Naar den oever heen ziet dringen,

Tot zij wegsmelt aan den rand
Van het rijk ombloemde strand;
Mocht ik zóó deze aarde ontzweven
Voor een hooger, beter leven!
Zal het lot, welks ijzren hand
Me aan de kille onvruchtbare oorden
Van het woest en stormig Noorden
Vast boeit aan der liefde band,
Me eens aan 't heerlijk Vaderland,
Waar mijn wieg stond, wedergeven?

In diep gepeins verzonken, rust Elvire eenige oogenblikken op de harp. Er springt eene snaar. Verschrikt vliegt Elvire op, terwijl de harp dreunende op den grond valt.

God! wat toon?

Zich herstellende.

Een harpsnaar sprong,
En de scherpe klank doordrong
Mij met ziel doorvlijmbre smarte.
Neen, hier is niets vreemds geschied;
Niets dat stof tot siddring biedt,
Aan mijn al te schuchter harte.
En toch rijst mij 't hair omhoog,

Huivering doorvaart mijn wezen;
Tranen wellen in mijn oog.
Doet mij de eenzaamheid dus vreezen?
Schenkt de sombre schemering,
Die bij 't klagend snaren klinken,
Onbemerkbaar neêr kwam zinken,
d' Angst, die plotsling mij beving?
Of moest juist die harpsnaar springen,
Om mij 't antwoord toe te zingen
Op de vraag mijn hart ontvloeid?
Voorgevoel en siddring boeit
Mij de ziel: die klank, die baren,
Ja, zij doen op 't beeld mij staren
Van ons leven vol gevaar!
Maar de golf, die langs de rotsen
Voortspoelt onder 't bruischend klotsen,
Is het niet zoo wel een baar,
Als zij, die met zacht gewiegel,
Op den krijstallijnen spiegel,
Waar de zilvren maan op schijnt,
Kabblend voor het oog verdwijnt? —
En de klank, die 't hart doet beven, —

En de zachtste toon der snaar
Kunnen 't voorgevoel ons geven,
Dat een dreigend doodsgevaar,
Of 't verlies van teêrgelieven,
't Hart verscheurende zal grieven.

Na eenig stilzwijgen.

Indien eens Hugo — God!

Zij schelt.

Hij ging, in 't stormig weder,
In 't dennewoud ter jacht.

naar buiten ziende.

De nacht zinkt neevlig neder.

EEN BEDIENDE *komt op.*

Is reeds de jagerstoet op 't slot terug gekeerd?

DE BEDIENDE.

Nog is de Graaf ter jacht.

ELVIRE.

(Mijn foltrende angst vermeêrt.)
Zend flux een knaap naar 't woud op 't vlugste ros gezeten,
En doe hij van de jacht me op 't spoedigst d' uitslag weten.

(*De Bediende vertrekt.*)

Tweede Tooneel.

ELVIRE, JERTHA, *door eenige bedienden gevolgd, die licht dragen.*

JERTHA.

Wat deert Elvire toch? — wat jaagt haar siddring aan?
Van ver deed zich haar stem, als riep ze om hulp, verstaan.
Uw harp ligt op den grond. — Wat schrikbeeld doet u ijzen?

Spottend.

Zaagt ge in het schemerlicht een aaklig spook verrijzen?

ELVIRE.

Bespot de stemming niet van mijn bedrukten geest;
'k Was voor het leven van mijn dierbren gâ bevreesd.

JERTHA.

Is hij voor de eerste maal van daag uw' zijde ontweken,
En ging hij nooit ter jacht in Spanjes schoone streken?

ELVIRE.

o Ja; daar ruischt altijd een zachte Zuider wind.
Een lusthof is het oord, waar 't wild zijn schuilplaats vindt;
Door 't lieflijk geuren van 't Oranjebosch omgeven,
Vervolgt de jager 't wild langs altijd groene dreven;
Geen onheil dreigt zijn hoofd in dat gelukkig oord; —

Maar in 't met sneeuw bedekt en vreugd verbannend Noord,
Is 't jachtvermaak een krijg, een kamp op dood en leven.
Hoog op der rotsen kruin, met eeuwig ijs omgeven,
Waar gier en aadlaar huist, bestrijdt des jagers hand,
Den jachtspriet vast omklemd, des evers scherpe tand.
Wanneer hij 't doelwit mist, dan bukt de forsche krijger
Voor 't monster, daar de wolf, die sluwe Noordsche tijger,
Met ijslijk bloedgeschreeuw in 's evers zege juicht.
Maar zoo hij 't wild ontkomt, de wanklende ijsgrond buigt
Vaak voor zijn voeten weg: met vreesselijk gedonder,
Scheurt zich een sneeuwklomp los, en kraakt en schaaft naar onder,
En sleurt den jager meê in d' alvernielbren vaart.
Zeg, Jertha! wordt mijn hart te recht door vrees bezwaard,
Wanneer mijn Echtgenoot zijn wellust zoekt in 't jagen?

JERTHA.

Wij leven voor de min, de man leeft om te wagen;
En slechts die jongling is ons boven allen dier,
Wien 't schittrend loover ciert der blociende eerlaurier.

Schertsende.

De fiere Noordsche maagd, met heldenbloed in de aderen,
Ziet voor haar moedig oog zoo ras de vrees niet naderen.
Haar blijft een zoete troost uit d' achtbren voortijd bij;

Een meest onzichtbre en toch bevriende hexenrij,
Weert van des jagers hoofd wat hem de vreugd kan rooven;
Maar zulk een hulp vereischt een vast en blind gelooven.

ELVIRE.

Gij weet niet....

JERTHA, *voortgaande.*

Teekenen, onfeilbaar steeds en waar
Voorspellen hem zijn lot, en dreigt een doodsgevaar
Zijn hoofd, dan laat geen maagd heur minnaar ooit vertrekken;
Want uit der geesten mond mocht zij zijn lot ontdekken.

ELVIRE *zinkt siddrend op een' stoel.*

Wat schrik verheert uw ziel?

ELVIRE.

O spot vrij met mijn smart!
Ginds zat ik peinzend neer: het raadselvolle zwart
Der avondscheemring was onmerkbaar neêrgezonken;
De laatste harptoon was verkwijnend weggeklonken.
Ik dacht aan dood en graf: dáár springt op eens een snaar,
En dreunt de slotzaal door met somber doodsmisbaar!
Het was me, als stortte in 't dal een krijschende aadlaar neder,
Door 't doodlijk lood gekwetst: de toon klonk somber weder,
En bracht, met dof gegalm, de holle wanden door,

Den kreet eens stervenden tot mijn verschrikt gehoor.

JERTHA, *met goedhartige geruststelling.*

Houd op, Elvire! uw ziel met ijdle vrees te kwellen,
En wat de toekomst weeft, met angst vooruit te snellen.
Gij kent de wondertaal der Noordsche geesten niet.
In 't bloeiend land, waarlangs de zilvren Ebro vliet,
Moog uit de onzichtbre kloof van hemelhooge bergen
Een geestenrei het oor met schorre klanken tergen,
Of spellen ons 't geheim der toekomst, zacht en schoon;
't Waarschuwend geestenchoor spreekt hier op andren toon.
Hier barst een windvlaag los en doet de muren kraken;
Het licht wordt uitgebluscht: de zwaarste deuren slaken
Hun hengsels; krijschend vliegt een uilenzwerm daar heen;
Een zee van vlammen ruischt en flonkert blaauw door een.
Zoo lang gij nog, vriendin, dien storm niet hebt vernomen,
Behoeft gij voor het lot van Hugo niet te schroomen!

ELVIRE.

Ach Jertha! — 't is vergeefsch dat mij uw luim bespot;
Een foltrend voorgevoel voorzegt mij Hugoos lot.

JERTHA.

Wat deert u dan?

ELVIRE.

De smart die mij de ziel doet beven
Verbittert mij, vriendin! reeds lang de vreugd van 't leven.
Mijn eerste gade hoorde, in 't woud ter jacht gegaan,
Door 't doodend lood gewond, zijn laatste stonde slaan.

JERTHA.

Ter jacht?

ELVIRE.

Van 't paard gestort, brandde onder 't nederploffen
Zijn eigen vuurroer af.

JERTHA.

Vergeef dan! diep getroffen,
Veroordeel ik den luim, die mij tot schertsen dreef;
Maar zeg waarom die val mij steeds verborgen bleef?

ELVIRE.

Mijn Hugo kan 't verhaal niet van zijn dood verdragen;
Want Carlos was zijn vriend, zijn innigst welbehagen,
Wien hij grootmoedig van den dood eens had bevrijd.
Hun leven was elkaâr als broeders toegewijd.

JERTHA.

Gij kendet Hugo dan, toen Carlos was in leven?

ELVIRE, ontsteld.

Neen — Ja! —

JERTHA.

Elvire draalt om 't antwoord hier te geven.
Uw eerste gade was eens Hugoos boezemvrind:
Gij kendet Hugo dus?

ELVIRE, *met inspanning.*

Gij steeds tot deugd gezind;
Gij engelreine ziel, zult mij uw troost onttrekken;
Maar ach! 't geweten dringt me, om u 't geheim te ontdekken,
Waaruit de kwelling spruit, die mijn geluk vernielt.
Ik kende Hugo — ja, 'k was reeds voor hem bezield,
Met onverdoofbre min, toen nog mijn Carlos leefde.

Zij wendt zich af. Jertha gaat met een teeken van ongenoegen naar de andere zijde des Tooneels: na eene korte pause vervolgt Elvire.

Zie daar, 't geen mij sints lang gelijk een spook omzweefde!
Dat doet mij siddren voor den stillen avondstond,
En huivren voor een blad, dat voort ruischt langs den grond.
God schonk mij Hugo; maar de wraak rukt, nog te onvrede
Op 't hoofd der zondares, haar slagzwaard uit de schede,
En straft haar, die heur ziel een Afgod uitverkoor,
Eer zij door 's Noodlots wil haar eersten ga verloor.

Ja eeuwig beeft mijn ziel, dat ik hem zal verliezen,
Dien ik mij *onverdiend* tot wederhelft dorst kiezen.

JERTHA *met een medelijdenden glimlach.*

Dat steeds het naberouw uw schoonste vreugd verjoeg,
Dat was voor u, Elvire! op aarde reeds genoeg;
Door Hugo werd uw hart in strafbre liefde ontstoken,
Door Hugoos zuster wordt de staf hier niet gebroken!

Getroffen omarmen zij elkander en begeven zich vervolgens naar het venster. Het gebulder van den wind, hetwelk zich reeds van tijd tot tijd vernemen liet, verheft zich meer en meer, gedurende dit plechtig oogenblik van stilte, hetwelk eenige seconden aanhoudt.

ELVIRE *beangstigd.*

Hoort gij 't, de wind steekt op en buldert langs het zand?
De Noordzee woelt en bruischt, en beukt het klippig strand:
Geen heldre starrengloed verlicht de hemelboogen:
De sneeuw komt op den wiek der winden aangevlogen;
Zij dwarrelt in het rond, als 't stof der zandwoestijn,
En dekt den zwarten grond met flaauwen schemerschijn.

Zij gaat van het venster af.

Wild ruischt het om mij heen op kleppende arendsvleugelen!
Leer Jertha, mij mijn angst voor Hugoos lot beteugelen.

JERTHA.

O stel u zelf gerust! Der Noordsche Jagerschaar
Dreigt op het moedig ros zoo spoedig geen gevaar.
Elk Jager weet bij nacht, in 't holst der dennewouden,
Hoe woest de stormwind loei, 't bekende spoor te houden.
Wanneer geen enkle star aan 's hemels welving praalt,
Glimt in de witte sneeuw, die vlokkig nederdaalt,
Een vloed van stralend licht, die langs de heuvlen flonkert,
En door geen nachtlijk floers, hoe zwart ook, wordt verdonkerd.
Wij noemen zulk een glans hier *Sneeuwlicht*; maar in 't oord,
Waar 't eeuwig zomer blijft, wordt nooit die naam gehoord.

Van verre hoort men den klank van jachthorens.

ELVIRE, *aan het venster.*

Zeg Jertha! hebt gij ook dien horenklank vernomen?
Hij meldt mijn angstig hart der jaagren wederkomen.

JERTHA.

Ja; doch van verre!

ELVIRE.

Neen, de toon komt naderbij:
Mijn Hugo keert!

JERTHA, *naar het venster gaande.*

Aan 't hoofd der moede knechtenrij

Draaft hij de slotpoort in, de klank der paardehoeven
Verkondigt dit.

ELVIRE.

Waartoe dan langer hier te toeven?
God lof! gelijk een bruid hem in mijn arm gekneld,
Alwaar hij voor een poos mijn minnend hart ontsneld.

JERTHA, *opent een zijdeur en roept naar binnen.*

Kom Otto, wilde knaap, leg thands uw speelgoed neder,
Uw vader met zijn stoet komt van het jagen weder.
Kom! schielijk 't slotplein op!

Derde Tooneel.

DE VORIGEN. OTTO.

OTTO.

Mijn Vader, zegt gij, keert?
Hebt gij het, Jertha! dan van mij nog niet geleerd? —
Mijn Vader leeft niet meer: hij was geen zoon van 't Noorden:
Hij stierf in 't Vaderland, in Spanjes lieflijke oorden.
De Graaf van Orindur is slechts mijn moeders ga.

(*Hij vertrekt.*)

JERTHA *tegen Elvire.*

Waarom volgt ge Otto niet tot op het voorplein na?

ELVIRE.

Kan ik het? Ach, zijn taal heeft mij ter neêr geslagen,
En al de vreugd verlamd, die mij het bloed deed jagen.

JERTHA.

Rampzaalge zuster! 'k voel de smart, die u vervult,
Het argloos knaapjen brengt nog daaglijks 't beeld der schuld,
Die eens uw ziel bevlekte, u spiegelklaar voor de oogen.

ELVIRE.

'k Gevoel mijn moederhart door weemoed vaak bewogen,
Als Otto bij mij toeft; 'k zend hem dan elders heen;
Maar voel mij zonder hem verlaten en alleen.
Dan roep ik hem terug en druk hem in mijn armen,
En wil mij aan zijn hart voor 't wicht der schuld beschermen.
Helaas! wat vreugde streelt een kinderloozen echt:
Mijn Hugo mint den knaap zoo innig als oprecht,
En zag door Otto zich zoo gaarn als zoon beminnen;
Maar nooit kon hij de ziel van 't jeugdig knaapjen winnen;
(Want Otto lieft slechts mij met onverdeelbaar vuur)
Het is, als of de hand der machtige Natuur,
Zijn hart van Hugo, als van 't Noorden af wil keeren,

En slechts naar 't Vaderland, naar Spanje doen begeeren.
Gelijk een hechte muur, door vlammen vuurs omgloeid,
Verhindert, dat hun gloed van weerszij samenvloeit,
Zoo wordt mijn Otto ook door stroomen vuurs omschenen,
Die, hoe hun barning blaak, zich nimmer meer vereenen.

Vierde Tooneel.

DE VORIGEN, OTTO, *daarna een* BEDIENDE.

OTTO.

O moeder! Jertha! hoor wat vreugd mij heeft verblijd;
Het is graaf Hugo niet, die 't burchtslot binnen rijdt.
't Zijn vreemdelingen met den mantel omgeslagen,
Zoo als in 't Vaderland de fiere ridders dragen;
Zij spreken Castiljaansch; — die lang ontbeerde toon
Schijnt mij van daag een klank als englentaal zoo schoon!
O roep hem spoedig hier.

EEN BEDIENDE *komt op.*

Een Spanjaard hier gekomen,
Door d'Afgezant verzeld, heeft naar den graaf vernomen,
En wacht zijn weêrkomst af.

ELVIRE.

Dat alles vaardig zij!
En 't hartelijkst onthaal den vreemden gast verblij:
Het moog' de moeilijkheên der reize hem verzoeten!

(*De Bediende vertrekt.*)

OTTO.

O moeder! sta mij toe, dat ik hem ga begroeten
Op Spaansche wijs!

ELVIRE.

Ga heen; maar vraag naar naam noch stand,
Op onbescheiden toon.

OTTO.

Waartoe? mijn vaderland
Doet hem als mij den naam van fieren Spanjaard dragen:
Waar zulk een band ons bindt, behoef ik niets te vragen.

(*Hij vertrekt.*)

Vijfde Tooneel.

DE VORIGEN, *zonder* OTTO.

ELVIRE, *haastig.*

Zeg Jertha, welk een lot des vreemdlings komst mij spelt?

JERTHA.

Waartoe uw ziel op nieuws door ijdle vrees gekweld?
Hoe kan *u* een bezoek gebracht uit Spanjes dreven,
Uw eigen vaderland, zulk een bevreemding geven?

ELVIRE.

't Is waar, en toch voorspelt een onverklaarbre smart,
Mij dreigend ongeval.

JERTHA.

't Voel me ook beklemd om 't hart;
Doch wat Elvires ziel ooit schokken moog of treffen,
Mijn boezem kan alleen 't gewicht *daarvan* beseffen.

ELVIRE.

Wat voor gewicht? o spreek!

JERTHA, *weemoedig.*

Uit Spanjes bloeiend oord,
Kwam, hoe gij't land ook roemt, schaarsch vreugd voor Hugo voort.

ELVIRE.

Verklaar u! welk een zin bevat gij in die woorden?

JERTHA.

Den trotschen Pijn gelijk, een kweekling van het Noorden,
(Ofschoon een warmer land zijn eerste kindsheid zag)
Stond Hugo daar, omglansd door 's levens lentedag,

En scheen reeds in zijn jeugd door 't Noodlot uitverkoren,
Om als 't verhevenst beeld van manlijk schoon te gloren.
Klaar als 't verruk'lijk blaauw aan 's hemels heldren boog,
Was de opslag van zijn schoon en vriendlijk blikkend oog;
Geen misdaad had zijn ziel ontsierd door zwarte vlekken,
In alles wat hij deed was de onschuld nog te ontdekken.
Alomme werd zijn kracht en heldenmoed geroemd,
Door iedre maagd werd steeds zijn naam verrukt genoemd:
Elk vlocht hem in 't geheim, (door 't liefdevuur veroverd)
Een zegekrans om 't hoofd, met myrthenblaân omloverd.

ELVIRE, *in geestdrift.*

O ja, zoo stond hij eens aan Ebroos gouden vloed,
Schoon, als Apollo zelf; zoo schonk hij lust en gloed
Aan 't schuchter vrouwenhart: o Jertha! dierbre zuster!
Hoe teer bemin ik u! wat slaat mij 't hart geruster,
Nu 'k in uw gloênde taal welsprekend de oorzaak vind,
Waarom ik Hugo steeds zoo vurig heb bemind!

JERTHA.

Gij dwaalt, 'k bemin hem ook.

ELVIRE.

Gij, Jertha! zoudt hem minnen?

JERTHA.

O vrees niets: Hugo is slechts de afgod van uw zinnen;
Ik min hem, ziel om ziel, als in het rijk van 't licht;
Uw zinlijk oog is op 't genot alleen gericht.
Gij wilt aan Hugoos borst in zoeten wellust gloeien;
Ik ben gelukkig, als ik slechts zijn heil zie bloeien;
Maar ach! ik vrees, het bloeit op Hugoos paden niet.

ELVIRE.

Hij niet gelukkig, als ik hem mijn liefde bied —
Hem in mijn armen prang? neen, wat gij ook moogt vreezen?
Als Hugo *mij* bemint, moet *hij* gelukkig wezen!

JERTHA, *het hoofd weemoedig schuddende.*

Zoo ras de winter komt, dan trekt de witte zwaan,
Langs 't onafmeetlijk veld der vrije wolkenbaan,
Met lieflijk maatgezang naar 't warmer Zuiden henen;
Maar als de barre koude in 't Noorden is verdwenen,
Dan keert zij zingend weêr, met schooner vederpracht,
Dan toen haar tooverstem den zomer 't afscheid bracht.
Zoo keerde Hugo *niet*: op 't rijk der blaauwe baren,
Is hij, gelijk de zwaan; aan 't kille Noord ontvaren,
Op 't golven klievend schip, de vrede in 't bruisschend bloed,
En als het arendsjong vol kracht en fieren moed;

Maar 't noodlot boog zijn hoofd door zware lasten neder,
En wat naar 't *Zuiden* ging, kwam niet in 't *Noorden* weder.
Ja, even als de min uw boezem woest ontgloeit,
Zoo heeft een wilde drift zijn gansch bestaan geboeid,
Die door uw gloed versterkt zich daaglijks voelt vermeeren,
En zich in vlammen vuurs verdelgend wil verteeren.
Zijn duister gloeiend oog, dat plotsling vonken slaakt,
Zoo ras één blik hem uit uw vonklende oogen raakt,
En dan naar laafnis smacht in de eigen gloênde vonken,
Getuigt, dat hem geen heil op aarde werd geschonken;
Want duurzaam zielsgeluk bloeit zonder vrede niet.

ELVIRE, *met vastheid.*

'k Gevoel die waarheid diep; maar ach! mijn drift verbiedt,
Dat ik een andre vreugd aan Hugoos ziel doe smaken.
Veroordeel vrij die drift: gij kent het hevig blaken,
De folteringen niet, die mijne ziel bevat,
Sints ik met strafbaar vuur mijn echtgenoot aanbad.

(*Horengeschal*).

Zesde Tooneel.

DE VORIGEN. EEN BEDIENDE *komt op.*

ELVIRE, *haastig.*

Wat tijding brengt gij ons?

BEDIENDE.

De graaf is weêrgekomen.

ELVIRE.

(God–lof! mijn Hugo keert, mijn smart is weggenomen,)

O zeg, waarom hij zich nog aan mijn oog onttrekt?

BEDIENDE.

Hij ging naar zijn vertrek, met stof en bloed bevlekt.

ELVIRE.

Bebloed! werd hij gewond? (mijn voorgevoel keert weder)

BEDIENDE.

Stel u gerust, gravin! hij velde een ever neder,
En 't bloed van 't stervend wild bevlekt zijn jachtgewaad.
Mijn meester is een held, die 't jagen fix verstaat,
Met d' echten heldenmoed, den jager aangeboren.

Verhalend.

Reeds zonk de zon in 't West. In duisternis verloren,

Doorrenden wij het woud, van de andren afgedwaald;
Maar eensklaps roept de graaf: een woedende ever daalt
Van gindsen heuveltop, door 't jachtrumoer verbitterd,
Zie hoe de woede hem uit vlammende oogen schittert!
Met één spoort hij zijn ros en hitst de honden aan,
En wil den ever in zijn dollen vaart weêrstaan.
De brakken deinzen af: nu trekt de graaf den degen
En rent op 't moedig ros het razend ondier tegen;
Dan steigrend keert het paard zich van den ever weg.
Vertrouwende op zijn kracht en jagers overleg,
Verlaat de graaf het ros, door gramschap aangedreven,
En stoot den ever 't staal door 't hart, dat hem het leven,
Den open muil ontvlucht, daar 't bloed, der wond ontvloeid,
Den hard bevrozen grond en 's graven kleed besproeit.

ELVIRE, *met huivering.*

Welk vreeslijk jachtvermaak!

BEDIENDE.

Met luide jagers zangen
En blijde horenklank werd flux de graaf ontvangen,
Door de afgedwaalde hoop, die zoekende in het rond,
Door 't jachtgeraas geleid, in 't eind zijn spoor hervond.

JERTHA.

Ga, zeg den graaf, dat wij met ongeduld hem wachten.

(*De Bediende vertrekt.*)

Zevende Tooneel.

DE VORIGEN, *zonder den* BEDIENDE.

ELVIRE, *als uit een' droom ontwakend.*

Ja, 't is een woedend dier, begaafd met moed en krachten,
Dat al wat hem weêrstaat vernietigt of vernielt.

JERTHA.

Houd op, Elvire, welk een waan heeft u bezield?
Wien meent gij?

ELVIRE, *met inspanning.*

Hugo!

JERTHA.

Hem? wat droom heeft u bevangen?

ELVIRE.

Ja, 't is een droom, waaraan mijn ziel op nieuws blijft hangen;
Een droom, die eens mijn hart verschrikking heeft gebaard,
En daaglijks nog mijn ziel met doodende angst vervaart.
Ik droomde eens, 'k mocht ontgloeid door zalig zielsverrukken

Mijn Hugo als gemaal aan 't kloppend harte drukken;
Maar klemde op d' eigen stond een tijger aan mijn hart,
Met moordlust in het oog, de kaken opgespard,
De klaauw met bloed bevlekt...

JERTHA.

Elvire, dool niet langer,
Uw opgewonden brein gaat slechts van spoken zwanger.

ELVIRE.

Neen, wat ik in den droom met flaauwe scheemring zag,
Vertoont mij Hugoos beeld, verhelderd dag aan dag.
Geen stil, geen huislijk heil doet hem meer vreugd genieten;
Zijn boezem ademt slechts voor jacht en bloedvergieten.
Ja 't is een tijger, waar mijn ziel ontzind voor brandt,
Wiens opslag uit mijn hart de zielevree verbant.
Wanneer hij aan zijn borst Elvire houdt geklonken,
In 't zoet genot der min wellustig neêrgezonken,
En 't liefdevoedend oog om wederliefde vraagt,
Dan is 't of voor mijn oog een vreemde lichtstraal daagt,
Die mij de ziel doorvlijmt, en me in de woeste trekken
Van Hugo, 't ijslijk beeld eens tijgers doet ontdekken.

Plechtig.

Ach, Jertha, bid, dat God u voor den strijd bewaart,

Die daaglijks mijn gemoed met foltrend wee bezwaart.
Mocht nooit die gloênde drift uw deel op aarde wezen,
Die mij tot Hugo trekt, en toch zijn blik doet vreezen.

(*Zij vertrekt.*)

JERTHA *ziet haar weemoedig na.*

Is dit de hartstocht dan, dien elk in 't Zuiden roemt,
Dien ieder Spanjaard vol verrukking liefde noemt?
Kan dit gevoel den mensch die bron van jammren kweken?

Na eenig stilzwijgen.

O waar dan Hugo nooit zijn vaderland ontweken!

EINDE VAN HET EERSTE BEDRIJF.

TWEEDE BEDRIJF.

EENE GALLERIJ MET EEN UITZICHT OP SNEEUWGEBERGTEN, WELKE DOOR DE MAAN BESCHENEN WORDEN.

Eerste Tooneel.

Hugo, Graaf van Orindur, zit in eene kostbare Noordsche ridderkleeding op een sopha. Op de tafel staan vier prachtige kandelaars, welker waslichten bijna verbrand zijn. Na eenige oogenblikken van stilte, treedt Jertha binnen.

JERTHA.

Zijt ge eindlijk, Jagerheld weêr zichtbaar?

HUGO, *voor hem ziende.*

Zichtbaar — Ja,

Van vlek en rimpel vrij.

JERTHA.

Naar ik u gadesla,

Doet de uitgestane jacht u van vermoeidheid beven? —

HUGO.

Dat doet zij! ja, God dank! De rust van 't dierlijk leven,

Verstoort de rust der ziel, geeft haar de lust ten prijs,

En schept een hel van kwaad, waarvoor ik siddrend ijs.
Vermoeidheid is mijn wit bij 't lijf afmattend jagen.
Wanneer het ligchaam hijgt, dan schept de ziel behagen.
Dan smaak ik zachte rust en vredeszaligheên.

JERTHA.

Dat heil was steeds uw deel! —

HUGO.

Mijn Jertha! Ja voorheen.

Hij schijnt eenigen tijd in gedachten verzonken; eindelijk zegt hij, als vergat hij, dat Jertha tegenwoordig ware.

O wie dat groot geheim, die kunst heeft uitgevonden!

JERTHA.

Wat meent gij?

HUGO.

Niets — 't Geheim, dat de eens genoten stonden,
Met al hun schoonheid ons weer voor de zinnen voert,
En 't somber schrikbeeld bant, dat ons de ziel ontroert.
Waar toeft Elvire? Komt zij ook mij niet begroeten?

JERTHA.

Zij is — zij was —

HUGO *haar in de rede vallende.*

Voorheen, pleegde ik haar steeds te ontmoeten,

Als ik mijn burcht betrad: die schoone tijd verdween.
Niets schenkt het zoet genot ons weder van 't *voorheen.*

JERTHA.

Houd op, Elvires trouw door argwaan te beledigen;
Heur angst en tederheid liet zich door niets bevredigen,
Voor 't klinkend hoorngeschal uw weêrkomst van de jacht
Ons meldde.

HUGO.

Waarom dan, zoo ze angstvol aan mij dacht,
Mij niet aan 't hart gesneld?

JERTHA.

De tijding haar gegeven,
Hoe gij met lijfsgevaar een ever stondt naar 't leven,
En hem met Samsons kracht neêrploffen deed op aard,
Heeft haar gevoeligheid op nieuw door schrik vervaard:
Naauw had uw trouwe knaap zijn jachtverhaal geëndigd,
En haar van uw triomph op 't woedend dier verstendigd,
Of 't blozend incarnaat, dat op haar wangen gloeit,
Werd door een doodlijk bleek vervangen: vast geboeid
Door schrik en ijzing, zat zij sidderend ter neder,
Riep zich een sombren droom in heur verbeelding weder,
En gilde 't klagend uit op hartverscheurbren toon:

» Ja, 't is een woedend dier, aan bloed en strijd gewoon!"

HUGO, *opstaande.*

'k Vlieg naar de ontstelde heen, 'k wil haar niet meer verlaten,
d' Afwezenden alleen kan mijn Elvire haten.

JERTHA *hem terug houdende.*

Zij haat u niet: slechts de angst beving haar schuchter hart:
Toef nog: meld uw vriendin wat leed u beiden smart:
Lacht niet de liefde u aan, voor iedren storm beveiligd! —
Is niet uw huwlijksband door 't kerkgezag geheiligd?

HUGO, *in zich zelven.*

Door menschen, ja! maar niet door God.

JERTHA.

Uw beider min
Oogst eens misschien het doel van hare wenschen in.
Wie weet hoe spoedig ge uw verlangens ziet volmaken,
In 't uur, waarin gij 't heil der vadervreugd zult smaken?
Waarom dan kommervol des levens oceaan
Bevaren, daar geen storm uw heilzon schuil deed gaan,
En schoon geen enkle wolk de heldere kim verduistert,
Slechts naar de vrees voor een gewaand gevaar geluisterd?

HUGO.

Weet ik het zelf wat macht mijn aardsch geluk verstoort?

Mij dunkt het lieflijk Zuid en 't bloedverstalend Noord,
Kan niet dan vruchteloos hetzelfde heil beöogen.
't Zijn polen van één staf; met reuzenkracht gebogen
En aan elkaâr gesmeed, door 't alverteerend vuur
Der min, doet toch de trek der machtige natuur
Den rondgebogen staf naar de eerste vorming trachten,
En stelt een tweestrijd daar van eige en vreemde krachten.

JERTHA.

'k Bevat den zin niet van die raadselvolle reên.

HUGO.

Gij moogt niet verder in mijn droeve kwelling treên;
Genoeg, dat u dit beeld mijn beeldtenis doet lezen;
Want Zuid- en Noorderpool vloeit samen in mijn wezen.
Ginds zag ik 't levenslicht; *hier* werd ik opgevoed,
En 't Noorden koelde 't vuur van 't Castiljaansche bloed.
Hier leef ik als een boom verplant uit warmer streken,
Maar al te ontijdig 't land van mijn geboorte ontweken.
Nu heeft het Noord den stam met ijs en sneeuw omschoeid;
Maar 't lover is door 't vuur der Zuiderzon verschroeid.
Zoo wisselt koude en gloed in mij met vreemd gewemel:

Angstig.

Zoo dien ik beurtlings hel en God, of aarde en hemel.

JERTHA.

o Jammervolle waan, die aan uw vrede knaagt,
Schoon ge in Tortosaas muur het eerste daglicht zaagt,
Castieljen was u niet ten Vaderland beschoren,
Uw ouderlijk geslacht werd in het Noord geboren.

HUGO *schielijk.*

Wel 't uwe, niet het mijn.

(*Na eenig stilzwijgen.*)

Ik zie geen reden meer
Om dit te zwijgen; neen, de blinddoek vall' hier neêr.
Verneem dan in dit uur, hetgeen me uw vader meldde,
Toen ik in 't leger hem als kampgenoot verzelde,
En hij, ter dood gewond, na 't winnen van den slag,
Op 't roemrijk bed van eer, zijn hoofd ter ruste lag.

JERTHA.

Helaas! wat droeve maar zal Jertha moeten hooren?

HUGO.

Ik ben uw broeder niet!

JERTHA.

Was mij die smart beschoren?
Waar — waarom Hemel, mij dit wreed geheim verklaard?

HUGO.

Hoe Jertha, gij ontstelt?

JERTHA.

Voleind! ik ben bedaard.

HUGO.

Uw vader, Edwin, de eer, de bloem der Ridderscharen,
Mocht, schoon sints lang gehuwd, in de echt, geen erfzoon garen.
Met land en burchten als een leen verheergewaad,
Verviel na zijnen dood zijn rijkdom aan den staat,
Indien geen manlijke erf met kloek beleid, of degen,
Het leen beschermen kon, door lans of zwaard verkregen.
Het uur is eindlijk dáár, dat hoop of telgen schenkt;
Maar zwak is nog die hoop. De kracht van 't bloemtjen krenkt
Den bloei der moederstam, te zwak voor 't kille Noorden.
Geneeskunst raadt de lucht van Spanjes warmer oorden
Der zwakke moeder aan: zij rijst naar 't Zuiderland;
Maar van 't hervormd geloof, en aan een kroon verwant,
Die eens voor Luthers zaak het strijdzwaard had gedragen,
Dorst ze in geen Roomsch Gewest zich met heur titlen wagen;
Een aadlijk Duitsch geslacht, aan Romes Leer getrouw,
Leende op dien tocht zijn naam aan Edwins eedle vrouw;
Van daar, dat aan het kind door de eigen zorg gedreven)

De ons huis steeds vreemde naam van Hugo werd gegeven.
De krijg riep midlerwijl heur ga naar Duitschland heen;
Lang werd dáár voor de zaak van kruis en kerk gestreên,
En eerst na drie jaar tijds van moord en bloed vergieten,
Deed weêr de vredezon heur zeegnend licht genieten.
Graaf Edwin keert, gekroond met heldeneer en faam,
Naar 't bijzijn hakend van zijn gade en erfgenaam;
Maar anders stond het dáár, in 't Godsboek opgeteekend.
De dag rees niet ter kim, zoo lang vooruit berekend:
Het zoontjen stierf, voor 't nog zijns levens oorsprong zag.

JERTHA.

o Diep rampzaalge vrouw!

HUGO.

Getroffen door 't geklag
Der moeder, bij 't verlies tot woede en wanhoop vaardig,
Bestond een Spaansche vrouw een daad, natuur onwaardig;
Door warme vriendschap duur aan Edwins ga verknocht,
Stond ze, op dat Edwin nooit dien slag vernemen mocht,
Heur eigen kind haar af; deed haar voor God verklaren,
Dat nooit eens stervlings oor dien gruwel zou ervaren.

JERTHA.

Kon dit een moeder doen?

HUGO.

Mijn moeder deed het, ja!
Ik ben die knaap, gedrukt door 's Noodlots ongena:
Die ongelukkige aan de moederborst ontvremde,
Die rustelooze, vroeg tot smart en wee bestemde;
Ik ben het, die den naam van andre stammen draag,
En als een vreemdeling naar mijn eigen stamhuis vraag.

JERTHA.

o! Nimmer zij door mij een stamhuis uitgevonden,
Dat zulke moeders teelt.

HUGO.

Door vloek en eed gebonden,
Verzweeg uw moeder lang 't bedreven logenfeit,
En Edwin minde mij met vaderteederheid.
Dan, toen gij lang daarna, mijn Jertha, werdt geboren,
Deed ze op haar stervenspond het snood bestaan hem hooren.
Uw vader, wien een deel van zijn geluk ontvlood,
Dacht voor zulk vuig bedrog, veel te edel, veel te groot;
Maar voor een vreemde spruit, als eigen vader teeder,
Werpt hij zich voor den throon van Zwedens koning neder,
En smeekt hem, dat zijn gunst, me als zoon, met rang bekleedt.
Een koninklijk bevel was dadelijk gereed,

En in de kanslarij beschreven en geregeld:
Dus luidt het handschrift door des Vorsten hand bezegeld:
» 't Geslacht van Orindur, de grondzuil van den throon,
» Zal, schoon Natuur bedreig van de aard het uitterocien,
» Bestaan in 't manlijk oir, en voortaan welig bloeien
» Door Edwins voedsterling en aangenomen zoon:
» Al, wie na jaar en dag dit handschrift zal vertoonen,
» Als wettig erfdeel, hem door man, of vrouw vermaakt;
» Dien zal de macht der kroon, om Edwins deugd te loonen,
» Als Graaf van Orindur en wettig Leenheer kroonen,
» Wat adelijk geslacht ook naar die eere haakt."
Dit schrift door Edwin me op den oever van zijn leven,
Met zijn bekentenis en zegening gegeven,
Verdreef de zaalge vree voor eenwig uit mijn hart,
En gaf mijn ziel ten prooi aan onverdoofbre smart.

Met geestdrift.

Ver van hier, waar ga noch moeder voor mij blaakte in liefdevuur,
Riep de stem der niet te smoren, der aldwingende Natuur,
Mij naar 't heerlijk Zuiden henen, dat met rijken bloemenpracht,
Me aanloeg met bekende trekken, in de gure Noordernacht,
Even als de schoone Voortijd, op der Oudren Wapenbeeld,
Door een duistervol herinn'ren de oogen van den nazaat streelt.

Om mijn oudren op te sporen, toog ik naar Castieljen heên:
Daar zag ik voor 't eerst Elvire schoon en bloeiend voor mij treên;
'k Won haar hand en wederliefde; 'k voerde haar in 't stille Noord,
Waar geen reine vreugd heur boezem, die naar 't Zuiden smacht, be-
(koort.

JERTHA.

Vaarwel nu, zielenvreê! zoo lang mijn welbehagen!

HUGO.

Wat droefheid schokt uw ziel?

JERTHA.

Kunt gij dit Jertha vragen?
Gedenk den zoeten droom van onze vroege jeugd,
Hoe reine zustermin ons beiden hield verheugd;
Hoe — daar we als bloemen aan den zelfden stengel bloeiden,
Altoos de zelfde hoop en wenschen ons ontgloeiden.
Een schuldelooze waan wijdde onze teederheid;
Nu slaat het somber uur, dat van elkaâr ons scheidt;
Nu wordt het rozensnoer op ééns van één gereten;
Maar 't harte lijdt en bloedt bij 't scheuren van dien keten.

HUGO.

Mijn Jertha, meisjen! droog uw tranen en vergeet,
Al 't geen gij tot uw smart van Hugoos noodlot weet.

Onwrikbaar blijft zijn hart als broeder u beminnen;
O, laat hem, op zijn beurt, uw zusterliefde winnen.

JERTHA.

o Neen! het droombeeld vlood voor waarheids helder licht.
Gij zijt geen Orindur, en Jertha kent haar plicht.
De hechte scheidsmuur viel van 't minnen en begeeren.
Ik moet in u voortaan den ga van haar vereeren,
Die, zoo soms de achterdocht haar boezem overmant,
Me als een verlaten wees uit dezen burcht verbant,
Waar uw stilzwijgenheid me een veilge schuilplaats leende.
Zij vertrekt.

Tweede Tooneel.

HUGO, *alleen.*

Ja, ze is een engel, rijk aan deugd. Zoo stond ze en weende
Ook troostloos aan mijn hart, toen ik naar Spanjen ging;
Ja, ze is een engel, die steeds liefdrijk aan mij hing;
Doch sedert ik haar liefde en leiding heb begeven,
Zag ik mijn zielerust voor eeuwig mij ontzweven!

Derde Tooneel.

HUGO, OTTO.

OTTO.

Zijt ge eindlijk dan, heer Graaf! van 't edel jagen weêr?

HUGO, *spottend.*

Gelijk Don Otto ziet.

OTTO.

Gij ziet verachtlijk neêr
Op d'ouden Duitschen naam, een Spaanschen knaap geschonken:
Ook mij behaagt het slecht met zulk een naam te pronken.
Heette ik eens Carlos, als mijn vader. Ach! hoe schoon
Klinkt zulk een koningsnaam in 't oor van Carlos zoon!
Doch waarom dit betreurd? — ik moet dien naam thands dragen.
Vergun mij slechts, heer Graaf! van u een gunst te vragen.

HUGO.

Zoo ze u onschaadlijk is, ziet gij er me toe gereed.

OTTO.

Vergun dat ik mij weer op Spaansche wijze kleed;
Dan kan zich 't lijf zoo vrij en onbeperkt bewegen.

HUGO.

Het kouder luchtgestel streeft die begeerte tegen;

Het koestrend beerenvacht, geen bont gekleurd satijn,
Moet 's eedlen Noormans kleed en schoonste sieraad zijn.

OTTO.

O zie den vreemdling slechts, in d' avond hier gekomen!
Hij schijnt in 't Spaansch gewaad geen Noorder kou te schroomen,

HUGO.

Wat voor een vreemdling? spreek!

OTTO.

Een grijze Castiljaan,
Kwam, toen ge afwezig waart, hier op het burchtslot aan.

HUGO.

Een Spanjaard?

OTTO.

Ja.

HUGO.

Zijn naam?

OTTO.

Ik mocht daar niet naar vragen.
Ik roep hem daadlijk hier: hij zal u wis behagen.

HUGO, *ter zijde.*

Een Spanjaard? Heden juist. Wat heeft het Noodlot voor?
Waarom toch, dat het juist daartoe dees dag verkoor?

Waar — waarom juist van daag?

Overluid.

Voor mij de vreemdling nader,
Spreek ik uw moeder eerst en hoor van haar...

Vierde Tooneel.

DE VORIGEN, ELVIRE *komt woedende binnen, plaatst zich voor* HUGO, *en zegt met eene afgebroken stem:*

Verrader!
Beef, Jertha!...

HUGO.

Welk een toon? Wat felvergramde blik?

ELVIRE.

Ik noem u Jerthaas naam, en 't doodlijk bleek der schrik
Verdrijft de schaamteblos niet pijlsnel van uw wangen?

HUGO.

Elvire, welk een waan heeft u de ziel bevangen?

ELVIRE.

O, waar mijn foltring mij door waanzin slechts bereid!
Maar nu! wat helsch bedrog! wat onverschoonbaar feit!
Waarom mijn teeder hart zoo eindloos wreed te wonden?

OTTO.

Wat deert toch moeder, Graaf?

HUGO.

Dit kunt gij niet doorgronden.
De slangentoorts der wraak zet haar de ziel in gloed;
Verlaat ons tot de storm des toorns heeft uitgewoed.

OTTO *vertrekt.*

ELVIRE *bitter.*

Daarom moest gij terug naar Zwedens pijnboomdreven;
Daarom kon Spanje uw' ziel geen duurzaam heil meer geven,
Terwijl uw trouwloos hart in 't Noord een keurbloem vond,
Die in de wintersneeuw voor u te bloeien stond!
Daarom werd ik door bede op bede in 't eind veroverd,
En van der oudren haard arglistig weggetooverd;
Gelokt naar 't heilloos land, waar men, zijn gá ten spijt,
Lorettoos maagd bespot; maar maagden hulde wijdt;
Den huwelijksband beschimpt, voor God noch deugd bewogen.
Daarom dorst Jertha snood op haar getrouwheid boogen,
En pochen op de deugd, die haar de ziel bekoort,
En op haar rein gemoed.

HUGO.

Waanzinnige, ga voort!

Schiet uit uw slangvenijn, voor 't vleesch en bloed verbaster,
En aan het leven knaag. Ga voort, vervloek en laster;
Maar wacht u dat geen woord door gramschap scherp gewet,
Ooit Jerthaas englenziel door achterdocht besmet;
Zij, zij is zonder schuld,

ELVIRE.

Zij schuldloos! kan dit wezen?
Doe mij die onschuld dan met heldre trekken lezen!
Verdedig haar en u, indien dit mooglijk zij;
Zoo niet, krimp dan in 't stof; beken me uw echtbreuk vrij;
Ik wil slechts zekerheid in dezen staat verwerven;
De twijfling, niet de daad doet mij van onrust sterven.

HUGO.

Wat wilt gij? zal ik hier met vruchtelooze reên,
Voor Jerthaas reine zaak, bij u in kampstrijd treên?
Daartoe is mij haar deugd te heilig en te onschatbaar.
Uw schandlijke achterdocht is voor geen rede vatbaar.
Zij mint me, als 't englendom voor 't kroost der aarde ontgloeit,
Terwijl de zelfde drift me aan haar als broeder boeit.

ELVIRE.

Die schuldbekentnis doet mijn toorn op nieuws ontwaken.
Wie mij bezit mag voor geen ander wezen blaken!

Ik wil u onverdeeld bezitten, minnen! Mijn,
Geen anders zaligheid, moet gij op aarde zijn.
Geen engel, God zelf niet, kan mij dien schat ontrooven.

HUGO.

Rampzalige, vaar voort! bezweer Gods wraak daarboven,
Ons op het schuldig hoofd! o smeek zijn bliksems af!
Vervloekt zij 't heilloos uur, toen ik mijn liefde u gaf,
Toen mij de macht der hel in 't kunstig net verstrikte,
En de eerste strafbre kusch mijn zondenlust verkwikte!

ELVIRE, *met toenemende verbittering.*

Met hoe veel keur van taal, met hoe veel woordenpracht,
Beschreef ze mij van daag, hoe ge eens begaafd met kracht
En schoonheid, als de vorst der trotsche dennen praalde;
Hoe vurig blonk haar oog, toen ze u als strijder maalde;
Berekend voor een throon, voor de oppermacht der aard;
Maar om uw blociend schoon ook vrouwenliefde waard.
Waarom scheen toen haar oog van strafbre min te branden?
Waarom toen niet bekend, dat geen gewijde banden,
Van bloedverwantschap u verbonden aan elkaâr?

HUGO, *met nadruk.*

Eerst heden: heden eerst ontdekte ik dit aan haar.

ELVIRE.

Hoe! wist zij niet?... — En gij?

HUGO.

Bekommerd om de vrede
Van haar gevoelig hart, deelde ik 't haar nimmer mede.
Eerst heden nam mijn ziel daartoe een ras besluit.
Naauw hoorde zij 't geheim, of barstte in tranen uit,
En snelde, diep ontroerd, naar u, ondankbre! henen,
Om aan uw stalen borst heur kommer weg te wenen. —

ELVIRE.

O dat gij waarheid spraakt! door drift van 't spoor geleid,
Stiet ik haar van mij weg in woeste grimmigheid,
Eer haar verdediging mijn gramschap mocht belezen.
O dat gij waarheid spraakt, en mocht ze onschuldig wezen.

HUGO, *angstig.*

Waarom zweeg zij 't geheim slechts *heden*, *heden* niet?

ELVIRE, *met berouw.*

Mijn Hugo!

HUGO, *met klimmende woede.*

Volg het bloed, dat in uw aadren ziedt;
Dat, als de minnenijd het kokend om doet vlieten,
In smart behagen schept, en moord en bloedvergieten!

Vergiftig Jertha! stort, als ik aan 't harte u klem
Een moorddolk me in de borst. Gehoorzaam slechts de stem
Der wraak, en juich, daar gij me in 't rookend bloed ziet smooren:
Nooit zal mijn Hugo aan een andre vrouw behooren!

ELVIRE.

Kunt gij vergeven, wat mijn drift u heeft misdaan?

HUGO.

'k Beklaag uw hart, en zie ons lot met afschrik aan.

ELVIRE.

Maar kan ook Jertha mij vergeven?

HUGO.

Ja, voorzeker.
Haar schuldelooze ziel vindt in haar deugd een wreker.
Verheven boven elk, die zulk een deugd verdenkt,
Ziet zij ten hemel heen, die haar vertroosting schenkt;
Maar wij, wij kunnen op elkanders deugd niet bouwen,
Als we onpartijdig ons betreden pad beschouwen.

ELVIRE *snikkend.*

Waartoe die foltring thands? dat wreed verwijten? Ja!
Een strafbre liefdedrift bezielde eens Carlos ga,
En daarom wordt haar ziel door felle slangenbeten,
En doodlijke achterdocht gefolterd en doorreten!

HUGO *dof.*

Ja *heden* daalt de vloek op onze hoofden neêr.

ELVIRE *liefkozend.*

Wat meent gij Dierbre!

HUGO *haar van zich stotend.*

Vrouw heugt u de dag niet meer?

Toen —

Carlos in het woud ZICH ZELVEN heeft doorschoten?

ELVIRE, *de handen wringend.*

Almachtig God!

HUGO, *met toenemende angst.*

Weet gij 't hoe onze tranen vloten?

Maar hoe de snoode lust, met onweerstaanbre kracht,

Ons 's avonds in den hof liefkozend samen bracht?

Weet gij, toen 't plechtig uur van zijn begraafnis daagde,

Hoe elk van ons om 't zeerst, om d' afgestorvnen klaagde,

Ofschoon de lust alleen ons pijnde door haar vuur...

ELVIRE.

Houd op, gij moordt me...

HUGO.

Indien hij in dit avonduur,

Waarin geen zondedrift ons schuldig hart doet jagen,

Met straffe blikken, als een rechter op kwam dagen;
Indien hij nu eens, daar elk onzer rilt van vrees,
Van uit der vaadren graf, vertoornd te voorschijn rees?

Er wordt aan eene zijdeur geklopt, die naar de gallerij geleidt. Hugo treedt waggelend naar die deur, opent haar, en Valeros treedt met Otto binnen.

Vijfde Tooneel.

DE VORIGEN. VALEROS, OTTO.

HUGO, *terug deinzend.*

Zijn geest!

ELVIRE.

Valeros!

HUGO *verschrikt.*

Wie??

ELVIRE *zacht.*

Herstel u, Carlos vader!

VALEROS.

Elvire kent mij dus?

ELVIRE.

o Ja! vergeef! treed nader.

Uw komst verrast ons.

VALEROS.

Neen, vergeef wat ik misdeed,
Dat ik zoo onvoorziens dees gallerij betreed.
Des knaapjens ongeduld was niet meer in te toomen.

Tot HUGO.

Deed mijn verschijning u voor spookgezichten schroomen;
Aanvaard mijn handslag dan als Ridder en erken,
Dat ik geen nachtspook, maar een levend Spanjaard ben!

ELVIRE *aan het hart drukkende.*

Mijn dochter! dierbaar kind!

Wederom tot HUGO.

Daar we ons voor 't eerst aanschouwen,
Moogt gij dit handschrift, niet mijn woord, Heer Graaf! vertrouwen.

Hij reikt hem eenen brief over.

Het draagt het zegelmerk van Spanjes afgezant,
En meldt u van uw gast den naam en 't Vaderland.

HUGO.

Ach! ik behoef dit niet: uw stem, uw wezenstrekken,
't Doet me alles Carlos beeld in uw gelaat ontdekken.

VALEROS.

't Is alles wat mij rest van mijn beminden zoon.

U schenkt de voorspoedszon heur stralen mild en schoon;
U deed zij Carlos hoogst en dierbaarst goed verwerven.
Zijn dood deed u zijn zoon en schoone ga beërven.
U streelt de teedre min, zijn hart eens alles waard:
Maar ik, ik sta alleen, verlaten op deze aard.
Vergun dus, dat een man, die alles heeft verloren,
Een deel van de erfnis vrage aan Orindur beschoren.
Schenk mij een deel van mijn vervloden vreugd weêrom;
Schenk mij uw vriendschap.

(*Hij reikt Hugo en Elvire getroffen de hand.*)

HUGO.

Wees ons hartlijk wellekom,
Heer Ridder! op deez' burcht en mocht ge er vrede garen.

ELVIRE.

Uw komst verrast ons zeer, daar ge u voor weinig jaren,
Naar 's warelds Westerdeel, Amerika, begaaft —

VALEROS.

o Ja, daar toog ik heen, aan 't gouden vlies verslaafd,
Dat voor den Castiljaan zijn tooverglans doet pralen:
Ik mocht na luttel tijds 't gewenschte doel behalen;
Maar min gelukkig dan der Argonauten Heer,
Die zich een ga verwierf aan de overzij van 't meir,

Moest ik helaas! mijn ga in 't Goudland weg zien sterven:
Haar onverwachte dood deed me al mijn vreugde derven.
Mijn Zoon, mijn Carlos! thands mijn laatste levenslust,
Riep mijn verkwijnend hart terug naar Spanjes kust.
Het schip lag zeilreê; dat mij, op mijn wensch, daarheenen
Zou voeren: en het uur van de afreis was verschenen,
Toen 't zielverscheurend en verplettrend naricht kwam,
Dat God mijn laatste pand, mijn Carlos tot zich nam.

Na eene korte pauze.

De kiel stak af: en de aâm van 't West blies onbeteugeld
In 't fladdrend zeil: het schip snelde, of het waar bevleugeld
Door 't West Atlantisch zog, en droeg een pelgrims schaar,
Naar 't weêrzien hakend van hun haardstede en altaar.
Land! Land! dus klonk de kreet, en om de kust te aanschouwen,
Klom 't scheepsvolk juichend in de strak gespannen touwen,
En groette Spanje, dat in gouden middagglans,
Zijn bergen trotsch verhief naar d' onbewolkten trans.
Geen teeder smartgevoel, een ongewoon afgrijzen,
Deed mijn geschokte ziel van kille siddring ijzen,
Toen 't blaauwend nevelwaas, dat aan de heuvlen hing,
Bij 't naadren van de kust gedaante en vorm ontfing,
Die me als een nachtspook met een vonklend oog aanstaarde.

De smart alleen ten prooi, die mijn gemoed bezwaarde,
Betrad ik Spanje met een diep gefolterd hart.
Ik zocht in schreien troost; maar ach! mijn droeve smart
Bleef zonder tranen, dof. 'k Stond voor Tortosaas muren,
Als moest ik nog den slag, die mij reeds trof, verduren,
Ja, 't was me als of mijn zoon, reeds lang als dood beschreid,
Zijn jeugdig hoofd nog niet ter rust had neêrgeleid.
Wat deert u graaf? gij beeft! ik zie uw wang verbleeken.

HUGO, *met inspanning.*

Vermoeidheid van de jacht, o ga toch voort met spreken.

ELVIRE, *stil tegen hem.*

Bedwing uw ijdle vrees.

HUGO.

Ik bid u ga toch voort,
Ik heb met diep gevoel naar uw verhaal gehoord.

ELVIRE, *stil tegen Hugo.*

Wil toch dat angstgevoel, zoo argwaan kwekend, smooren.

Overluid.

Ga voort Heer Graaf! met uw verhaal ons te doen hooren.

VALEROS, *met nadruk.*

Hebt gij Don Carlos lijk op 't staatsiebed gezien?

ELVIRE.

'k Was daartoe niet in staat van droefheid.

VALEROS.

Dan misschien,

Toen hem zijn dienaarsstoet naar 't eenzaam praalgraf voerde?

ELVIRE.

De smart verbood dit, die mijn ziel zoo hevig roerde.

OTTO, *met weemoedige geestdrift.*

Ik heb het lijk gezien, ik heb er bij geschreid.
De zaal was van rondom met aaklig zwart omspreid;
Maar 't vlammend waschlicht stond er vrolijk in te pralen,
En scheen de doodsbaar als met hemelglans te omstralen.
Daar lag mijn vader nu, voor ieders oog ten toon,
Doodsbleek en koud; maar als een marmren beeld zoo schoon.
De mantel van fluweel, dien kostbaar treswerk dekte
En Calatravaas star, lag schoon geplooid, en strekte
Tot aan de kin zich uit, en langs het praalbed neêr.
De lijfvazallenstoet kwam aan van heinde en veer,
En kuste diep bedroefd des mantels gouden randen;
Maar 't was gestreng verboôn om 't lijkkleed met de handen
Te naadren, of het lijk ontbloot te aanschouwen, dat
Men door Graaf Hugoos zorg op 't rijkst gebalsemd had.

VALEROS.

o Had ik 't nooit gewaagd zijn aaklig graf te aanschouwen!
Mag ik het voorgevoel, dat mij beving, vertrouwen,
En 't licht gelooven dat mij schrikbre stralen bood,
Toen Carlos doodkist zich op mijn bevel ontsloot,
En 't prachtig staatsiekleed van 't lijk werd opgeheven?

ELVIRE.

Wat zaagt ge, om Gods wil! Wat?—

HUGO.

Uw aanblik doet mij beven.

VALEROS, *langzaam en met nadruk.*

Zijn linkerhand lag naar zijn wonde, neêr gestrekt;
Zijn rechterarm omhoog, krampachtig uitgerekt,
Scheen met gebalde vuist een vijand te bedreigen,
En toorn de wenkbraauwboog gramstorig neêr te neigen,
Terwijl de bleeke mond, zacht fluistrend en gesmoord,
Aan elk te klagen scheen: wreek mij; ik ben vermoord!

ELVIRE.

o Hemel is dit waar?

HUGO, *wankelend.*

Dat zou ontzettend wezen.

OTTO.

Houd op voor vader. De angst is in zijn blik te lezen.
Zie, hoe hij siddert!

HUGO, *verstoord.*

Zwijg gij met uw kindertaal.

tot Valeros.

Ga voort; ik smeek het u, ga voort met uw verhaal!
Is u voor zulk een feit geen zeker spoor gebleken?
En hebt gij voor 't vermoên geen wisser, beter teeken?

VALEROS.

Gelijk hij lag in 't graf, (dus sprak zijn dienaars stoet,)
Lag hij in 't eenzaam woud, gewenteld in zijn bloed; —
De hand om hoog, de vuist gebald; het oog vol smarte;
Geen andre wonde, dan de kogel, *dwars* door 't harte;
Maar de uitgestrekte hand scheen aan de wond gegroeid,
De forsch gebalde vuist door tooverkracht geboeid,
En de uitgestoken arm; (elk van hen dorst het tuigen)
Was door geen menschenkracht te wrikken of te buigen.

Plechtig.

Toen ging er in mijn ziel een vreemde lichtstraal op,
Gelijk het Noorderlicht der wouden groene top
Met bloedig rood omglanst, en bleeke flikkeringen.

Geen argwaan, kille schrik scheen mij naar 't land te dringen,
Waar 't Noorderlicht ontvlamt aan d' altijd kouden sfeer;
Dat joeg mij door Euroop, en over 't Baltisch meir,
Tot daar het Noord den staf des Winters houdt omsloten.
Geen zucht naar wraak, geen drift om 't monster neer te stoten,
Dat mijn geliefden telg, mijn Carlos heeft vermoord,
Dreef mij van 't Middagland tot aan den IJspool voort.
Ik zoek hem niet: ik gruw, om immer hem te vinden,
Slechts haakt mijn geest naar licht, als 't oog des half verblinden.
Aan twijfeling ten prooi, of ik den moorder vlié,
Dan spoedig op mijn weg wellicht verschijnen zie;
Verrijst zijn beeld mij soms met onverklaarbre trekken:
En kunt gij Orindur! dit raadsel mij ontdekken,
Verklaar mij dan dien kamp, die worstling der Natuur:
Soms blaakt mijn boezem door het onheil dreigend vuur
Der wraak, en ik verlang naar d' eindpaal van zijn leven,
En dan weêr klopt mij 't hart voor meêlij en vergeven.

HUGO, *geheel ontroerd.*

Hoe zoude ik op die vraag? vergeef mij, in dees staat?
Vermoeid en afgemat; — duld dat ik u verlaat.

Hij waggelt naar de deur.

ELVIRE.

Ik volg u Hugo!

HUGO, *gebiedend.*

Blijf!

VALEROS *tot* OTTO *en* ELVIRE.

Wil hem van hier geleiden.

'k Zal in dees gallerij uw wederkomst verbeiden.

Volgt hem, mijn kinderen!

HUGO, ELVIRE *en* OTTO *vertrekken.*

Zesde Tooneel.

VALEROS *alleen.*

Wat onbeschrijfbaar wee

Deelt aan des Graven blik die woeste trekken meê?

Zijn ziel wordt, naar het schijnt, door smart van één gereten.

Is 't droefheid! slechts uw werk, of is 't uw schicht geweten,

Waardoor zijn ligchaam kwijnt, zijn zielskracht bukt en zwicht?

Wie geeft mijn zoekend oog in zulk een Chaos licht?

(*Hij gaat peinzend heen.*)

EINDE VAN HET TWEEDE BEDRIJF.

DERDE BEDRIJF.

HET TOONEEL VERBEELDT EENE ZEER FRAAIE ZAAL, WELKE IN EENEN EDELEN STIJL GEBOUWD IS. DE WANDEN ZIJN MET TAPIJTWERKEN EN KOSTBARE SCHILDERIJEN VERSIERD. OP DE LAATSTEN ONTDEKT MEN DE DRIE NATUURTAFEREELEN, WAARVAN IN DIT TOONEEL GESPROKEN WORDT. DE MEUBELEN MOETEN PRACHTIG ZIJN, EN DE ZAAL BEHOORT DOOR EENE SCHITTERENDE VERLICHTING UIT TE MUNTEN.

Eerste Tooneel.

Valeros en Otto; beide in feestgewaad, treden met eenige bedienden binnen, welke zich terstond weder verwijderen.

OTTO.

Zeg mij hoe 't u behaagt, hier in de Spaansche zalen?

VALEROS.

Voortrefflijk!

OTTO.

't Beeldhouwwerk, dat ge aan den muur ziet pralen;
Die schilderstukken, zoo bekoorlijk voor 't gezicht;
Die bloemtapeeten is dees sombre burcht verplicht
Aan Jerthaas moeder, die lang in Castieljen woonde,

En door dien pracht heur hulde aan dat gewest betoonde.
Dat 's Talavera, zie!

VALEROS, *na het schilderij te hebben gezien.*

'k Herken die stad, mijn zoon!

OTTO, *voor een ander vak.*

Zie daar den *Mont Perdu*, een bergreus, forsch en schoon.
Nooit smelt de sneeuwkorst weg, die mantel van zijn leden;
Nooit heeft een menschenvoet zijn trotsche kruin betreden.

VALEROS.

Ik heb dien berg gezien.

OTTO.

Hij is de diamant,
De schoonste keursteen uit Europaas halskarkant.

VALEROS.

Wie zeide u dat, mijn kind?

OTTO.

Wie? — kunt ge dit nog vragen?
Gij die een Spanjaard zijt! — 'k moet me over u beklagen!
Europa is een vrouw, zoo heeft men mij verteld,
Uit vele staten, als uit leden, saamgesteld;
Castielje is 't aangezicht, en ziet met eedle blikken
Op de andre deelen neêr, die naar heur wensch zich schikken.

VALEROS, *glimlagchend.*

Hoor, hoe de Spaansche trots den knaap tot pralen spoort!

OTTO, *gebelgd.*

Den knaap? — Doch ja, voorwaar! Hier in het droevig Noord,
Is hij een spelend kind, een nietig knaapjen te achten,
Die reeds in Spanje roemt op moed en jonglings krachten.

Hij wijst hem een ander tafereel.

Kent gij die muren?

VALEROS.

Zij behooren tot een stad,
Om heur gezondheidsbron en dalen hoog geschat....

OTTO, *hem in de reden vallende.*

En ligt in Frankrijk, naar mij Jertha heeft beschreven:
Zij heet *Barège.*

VALEROS.

Juist.

ter zijde en als in gedachten verzonken.

Hoe voel ik mij gedreven,
Om 't dal te aanschouwen, waar eens voor de reden doof,
Eene eedle ziel bezweek voor 't heilloos bijgeloof,
En moederteederheid en plichten snood verzaakte.
Die profecij, wier stem zoo vaak mijn boezem blaakte,

En als met giftig staal mijn vaderhart doorsneed!

Met kracht.

Neen, God! dat denkbeeld is te onmenschlijk, is te wreed!

OTTO.

't Schijnt dat dit schoon verblijf uw weemoed op kan wekken:
Dat zal Graaf Hugo wis tot bittren spijt verstrekken.

VALEROS, *uit zijne mijmering ontwakende.*

Wien, zegt gij?

OTTO.

Hugo! — 't is ter uwer eer geschied,
Dat hij dees vleugel van het burchtslot oopnen liet:
Hij wenscht, dat gij voortaan dees zalen zult bewonen.

VALEROS.

Waartoe mij zoo veel zorg na 't vreemd onthaal te toonen?
Zeg, is de Graaf hersteld?

OTTO.

Geheel! ras ziet gij hem.
Maar zorg, dat uw gesprek hem niet tot droefheid stem.
Wilt gij zijn smart ontzien, hem in geen drift ontsteken,
Dan moet ge nimmer van den dood mijns vaders spreken.

VALEROS.

Hoe zonderbaar!

OTTO.

Ik weet daarvan de reden!

VALEROS, *snel.*

Spreek!

OTTO.

Toen vader in het woud voor 't doodlijk schot bezweek,
Had Hugo gaarn zijn bloed, wat zeg ik? neen zijn leven,
Voor dat van Carlos, die zijn halsvriend was gegeven.

VALEROS.

Hoe weet gij dat, mijn kind?

OTTO.

Eens waagde hij zijn bloed
Voor Carlos lijfsbehoud met echten riddermoed.

VALEROS.

Waar?

OTTO.

Bij een stierenkamp: ik zal het nooit vergeten.

VALEROS.

Doe, minzame Otto, van die daad mij meerder weten,
Beschrijf mij haar geheel!

OTTO.

'k Vang daarmêe daadlijk aan,

En doe u 't voorval flux in vloeiend rijm verstaan,
Waarmede een dichter, van bewondering doordrongen,
Dat schoone heldenstuk op 't kampspel heeft bezongen:
't Verhaal is niet verzierd: de zanger was er bij.

VALEROS, *ongeduldig.*

Begin! — De Castiljaan bemint de poëzij!

OTTO.

't Was feest in de Hofstad: een talrijke schaar
Van Ridders, gemeenzaam met kamp en gevaar,
En vrouwen getooid met bekoorenden zwier,
Verbeidden het kampspel, den Spanjaard zoo dier.

Don Carlos, mijn vader, wiens krachtige hand
De moedigste stieren deed ploffen in 't zand,
Was ook op het kampfeest met strijdhengst en speer,
Belust naar lauwrieren en ridderlijke eer.

Weer schalt naar 't aloude gebruik de trompet;
De slagboom van 't strijdperk wordt opengezet;
En Carlos treedt binnen met prachtigen dosch,
En vraagt van zijn dienaars zijn hinnikend ros.

Maar voor aan den eisch van den Graaf wordt voldaan:
Dáár rent reeds een woedende stier op hem aan;
Te vroeg aan 't gareel en zijn wachters ontsneld,
Bestookt hij Don Carlos met vreeslijk geweld.

Zijn reuzige horens doorploegen den grond;
Zijn gramschapvol loeien weêrgalmt in het rond;
Vergeefsch zich verdedigd met ponjert en zwaard!
't Ontembare dier werpt den ridder ter aard.

» Verloren!" klaagt alles met angstig gezucht.
» De Graaf is verloren!" weergalmt in de lucht.
» Wie redt, wie ontrukt hem den klâauw van den dood?
» Wie waagt zich eer 't ondier hem woedend doorstoot?"

» Ik!" dondert het eensklaps van 't hooge balkon.
En snel als een lichtstraal der rijzende zon,
Springt Hugo vol moed in het stierenperk neêr,
En staat voor het monster met blikkrend geweer.

En voor het zijn nieuwen belager ontdekt;
Dáár ligt het stuiptrekkend ter aarde gestrekt.

De stier werd het zwaard van Graaf Hugo ten prooi,
Beroemd in zoo menigen kamp of tornooi.

» Heil zij den verwinnaar! den dappren gewijd,
Die zóó voor zijn vrienden zich waagt in den strijd!
Zoo klonk ieders lofzang, verheugd en verrukt,
Toen Carlos zijn redder aan 't hart hield gedrukt.

VALEROS, *met verrukking.*

Dat was een heldendaad, den echten Spanjaard waard:
Dat wischt den argwaan uit, die mijn gemoed bezwaart;
'k Zie mij een lichtstroom uit het duister tegenstralen,
En voel mijn matte borst weêr vrijer adem halen.
Heb dank, o hemel! voor de vreugd mijn ziel beschikt;
't Verhaal van zulk een daad heeft mij geheel verkwikt.

OTTO.

Wat Hugo heeft bestaan voor Carlos dierbaar leven,
Dat waar door Carlos in gelijk gevaar bedreven,
Toch heeft de tweedracht zulk een vriendenbond gestoord.

VALEROS.

Hoe glimt het argwaanvuur op nieuws uit de asch hervoort?
Wat helsche magt, mijn kind, kon hun in twist ontsteken?

OTTO.

De reden voor dien twist is mij nooit recht gebleken.
Mij heugt alleen, dat voor mijns vaders droeven dood,
Graaf Hugo ons gezin reeds dagen lang ontvlood:
Dat doet misschien zijn ziel zoo lang en dikwerf treuren.

VALEROS, *voor zich.*

Dat! — of 't berouw, dat licht zijn boezem mag verscheuren.

OTTO.

Toen hij mijn vader op de zwarte rouwbaar zag,
Wierp hij zich naast hem neêr, met jammervol geklag,
(Bestorven als een lijk) en riep met raauwe kreten:
Zult ge onze vriendschap ook in de eeuwigheid vergeten?
Zijt ge onverzoenlijk, vriend? — Hier stikte hij van smart,
En sloot me onstuimig aan zijn angstig kloppend hart:
Zijn heete tranen voelde ik toen mijn wang besproeien.

VALEROS, *als voren.*

Wie zag ooit tranen bij een muichelmoorder vloeien?

OTTO, *voortgaande.*

Kort na dit onheil koos Graaf Hugo 't somber Noord
Ter woon voor Spanje, en nam Elvire met zich voort.
Maar schoon hij op de jacht zijn zielsangst tracht te smoren;
't Is of hij zijn geluk met Carlos heeft verloren.

VALEROS.

't Is vreemd, hoe liefde en haat met mijn gevoelens speelt,
En voor dien mensch mijn hart in stagen kamp verdeelt.

OTTO.

De Graaf genaakt dees zaal: ik snel naar Jertha henen;
Ras ziet ge haar met mij, tot u terug verschenen;
Ze is zeer verlangend u te zien.

VALEROS.

Mijn zoon, ga heen,
En laat me een oogenblik met Orindur alleen.
(OTTO *vertrekt.*)

Tweede Tooneel.

VALEROS, HUGO.

HUGO, *ernstig.*

Zijt nogmaals, eedle Graaf, mij wellekom geheten,
Op Hugoos sombren burcht, die eenzaam en vergeten
Aan 't strand zijn kruin verheft; maar, die met glans en pracht,
U op dees muren als een gastvriend tegenlacht.

VALEROS.

'k Bemin de vriendschap meer, me uit de oogen tegenstralend,

Dan op 't geschilderd doek met bonte kleuren pralend.

HUGO.

De muur is dood; zijn verf, hoe schoon, verandert niet.
De glans van 't menschlijk oog is wanklend en verschiet,
Naar 't oogenblik ons vreugd of boezemsmart zal kweken,
Tot dat de dood den glans van 't oog geheel doet breken.

VALEROS.

Mocht dan op 't snelst de wolk, die u het vonklend oog,
(Toen ik uw burcht betrad) met sombren mist omtoog,
Verzwinden, en de blos weêr glocien op uw wangen;
Gij hebt me als vader van uw halsvriend niet ontfangen.

HUGO, *haastig.*

Wijl ge als zoodanig niet tot mij gekomen zijt.

Met meer bedaardheid.

Waartoe de wonden, door den balsem van den tijd
Geheeld, zoo onverwacht als grievend op te scheuren?

Met de handen op den boezem.

Weet gij wat smart Elvire en mij de ziel doet treuren?

VALEROS.

Voorwaar ik wachtte althands geen hooger maat van smart
Bij Hugo noch zijn ga, dan in het vaderhart.

HUGO.

't Geen gij gezien hebt, Graaf, doe u voor 't minst vermoeden
Hoe Carlos droeve dood ons beider borst doet bloeden.

VALEROS *ziet hem argwanend aan.*

HUGO *met nadruk.*

Gij waart zijn vader, en de droefheid buigt u neêr.
Uw oog beweent een zoon: maar ik derf eindloos meer:
'k Verloor in hem mij zelf: door hem schonk de Albehoeder,
Mij beurtlings een vertrouwde, een boezemvriend, een broeder,
Wiens vriendschap me een gevoel van vreugde en weedom bood,
Wier wondre mengling werd vermeerderd door zijn dood.

VALEROS.

Wat zegt ge?

HUGO *neemt hem ter zijde en zegt veel beteekenend en met klimmend vuur.*

Een ridder toog door 't eenzaam tooverbosch:
Zijn hand aan 't zwaard geklemd, vergat er 't kruis te maken.
Daar ziet hij plotsling op een wild en koolzwart ros,
Een woesten heiden, hem in 't staal gepanserd naken!
Dezelfde rusting siert zijn forschgebouwde leên;
Dezelfde stormhoed dekt zijn dikke en bruine lokken:
Dezelfde mantel plooit zich golvend om hem hêen.

Zij hebben 't heupzwaard uitgetrokken,
En houwen op elkâar met woeste gramschap in:
Het krijgshelmet ontvalt hun hoofd, en beide ontdekken,
Met woede in 't strijdziek hart en met ontstelden zin,
In ieders aangezicht dezelfde wezenstrekken.
De storm ontwaakt in 't woud: de rosse bliksem gloort:
De schorre donder rolt: de onzeekre kamp duurt voort,
En elke strijder doet met telkens feller slagen,
Zijn kampioen de smart, die hij verduurde dragen.

Na eenig stilzwijgen.

Zie in dit beeld het beeld van mijn geschokt gemoed!
Nadat mij Carlos als zijn gastvriend had begroet,
Ontgloeide in mij een strijd van twee geheime machten,
Die onverzoenlijk naar elkanders neêrlaag trachten.

VALEROS.

Nog zijn uw woorden steeds gehuld in aaklig zwart;
Schoon ik hun duistren zin doorgrondt in 't diepst van 't hart.
Dáár voel ik me ook door haat en liefde beurtlings roeren;
Mij van u stoten, of beminnend tot u voeren.

HUGO.

'k Beklaag die worstling, Graaf!

VALEROS.

Wie leen ik 't best het oor?
De vriendschap, of den haat?

HUGO, *duister.*

Geef slechts uw haat gehoor!

VALEROS.

Dat gij dien niet verdient, verklaart me een stem van binnen.

HUGO.

Schenk mij uw vriendschap dan, wil me als uw zoon beminnen.

VALEROS.

Dan is 't, als of ik uw Elvire haten moet.

HUGO.

Elvire haten? — Hoe!

VALEROS, *met bedaardheid.*

Geen drift brenge u in gloed.
Vergeef 't mijn argwaan, die mij in 't geheim verkondigt:
Een van u beiden heeft aan Carlos zich bezondigd.

HUGO, *trotsch.*

Gelooft gij dat? Welaan! geloof het dan van mij!
Als ridder staat de weg u ter voldoening vrij.
Gij kunt u met het zwaard op Carlos vijand wreken!

VALEROS.

Neen; 'k hoorde alom van u en van uw vriendschap spreken:
Tortosa noemde u steeds het edel vriendenpaar.

HUGO *zeer luid.*

Bij God! dat waren wij! — dat woord blijft eeuwig waar.

Met verrukking.

Niet hetgeen de taal der wareld in haar woordkraam vriendschap (heet;
Eedler boei had onze zielen onoplosbaar saamgesmeed:
Voor we elkander leerden kennen vloeide ons leven eenzaam voort;
Als een nietsbeduidend beekjen kabbelt langs zijn stillen boord;
Naauw zoo breed, dat op zijn water zich de hulk eens visschers waagt;
Maar gelijk dat zelfde beekjen vlooten op zijn baren draagt,
Als 't vereend met andre stroomen heen vliet naar den oceaan,
Zoo begon met onze vriendschap voor ons hart een nieuw bestaan.

VALEROS.

Heil u beiden, zoo de waarheid wordt geschilderd in dit beeld!
Zeg mij hoe en waar die vriendschap 't eerst uw zielen heeft gestreeld?

HUGO.

Zonder ouders, zonder vrienden, door geen zuiderzon bestraald,
Heeft mij 't machtig Talavera gastvrij in zijn muur onthaald.
Dáár leerde ik Don Carlos kennen! dáár genoot ik aan zijn haard,
Al de vreugd die 't hart eens jonglings in der oudren woning gaart.

Als ik ronddoolde in de zalen, in den rijken bloemenhof,
Was het mij, alsof 't verleden oog en hart herinnrend trof;
Of ik in der vaadren beelden, oude vrienden wedervond;
Als of hier, en niet in 't Noorden, eens mijn wieg en speelgoed stond.
Carlos werd de vriend mijns harten; 'k vond in hem mijn kindsheid weêr.
Otto was als zoon mij dierbaar; 'k minde Elvire als zuster teêr.

Met weemoed.

o Mijn Carlos!

VALEROS, *getroffen.*

Eedle Hugo! — Voorgevoel en argwaan vliedt.
Wie zóó teêr als vriend beminde, valt zóó diep als zondaar niet.

HUGO, *verschrikt.*

Als zondaar!

VALEROS.

Weg met al wat mij verdenking baart!

Hem de hand reikende.

Zijt voor Valeros, wat gij voor Don Carlos waart.

HUGO *hem strak aanziende.*

Gij wenscht mijn vriend te zijn: voorzeker kunt gij 't wagen;
Gij hebt geen jonge vrouw, wier schoon mij kan behagen.

VALEROS, *verontwaardigd.*

Heer Graaf!

HUGO, *ras.*

Veroordeel niet! — Gij zijt een mensch, niets meer:
Nu buigt ge u zelf voor God, straks voor den Satan neêr.

Met kalmte.

Neen vonnis vrij; maar met de drift, die 't hart doet blaken;
En in het Middagland naar mingenieting haken;
En vloek hem dan, die zwak voor vrouwenliefde en lonk,
Aanbiddend voor de ga zijns halsvriends neder zonk.

(VALEROS *ziet hem bevreemd aan.*)

HUGO.

Kent gij den ridder nu, die met zich zelf moest strijden
In 't eenzaam tooverwoud? — Schenk hem uw medelijden.

VALEROS.

Weet ik thands alles, Graaf?

HUGO.

'k Bracht alles aan den dag,
Wat ik, als gade en zoon, Valeros melden — mag.

VALEROS.

De vleklooze onschuld is slechts 't deel der englenchooren:
'k Beklaag u, Orindur, om 't geen me uw mond deed hooren.
Geen harder oordeel Gods; geen ander loon of straf,
Dan 't geen mijn hart u wenscht, dale op uw schedel af.

HUGO.

Dat zij zoo! amen!

VALEROS.

'k Hoor Elvire en Jertha komen.

HUGO.

Onthoud haar alles wat gij van mij hebt vernomen:
Elvire is schuldloos — op mij rust de schuld alleen.

Derde Tooneel.

DE VORIGEN. ELVIRE, JERTHA.

VALEROS, *na Jertha op eene hoffelijke wijze te hebben begroet, tot Hugo:*

Is dit uw zuster, Graaf?

HUGO, *diep zuchtende.*

Mijn zuster? — Ja en neen!

ELVIRE, *invallende.*

Ja, ze is uw zuster, aan uw ziel verknocht door banden,
Zoo vast en heilig, dat geen tijd, die aan mag randen.

JERTHA, *tot Valeros.*

Graaf Hugo; schoon ik hem als dierbren broeder acht,
Draagt door des Konings gunst den naam van mijn geslacht.

HUGO.

Helaas, zoo is het Graaf! het was geen huwlijkszegen;
Toen Jerthaas oudren me in hun huis als zoon verkregen;
'k Ben een geschonken kind.

VALEROS.

Kent gij uw ouders niet?

HUGO.

Ik zag mijn ouders nooit.

VALEROS, *ter zijde.*

Wat licht rijst in 't verschiet!
Een weggeschonken knaap.

tot Jertha.

ô Doe mij meerder hooren!
Weet ge of uw moeder ook in Duitschland werd geboren?

JERTHA.

Zij was geen Duitsche vrouw.

ELVIRE *meêlijdend tot Valeros.*

't Schijnt, dat de zaak u schokt,
En aan uw minzaam oog een bittren traan ontlokt.

VALEROS.

Een onuitwischbaar, vreemd vermoeden treft mijn zinnen,
En brengt me een onheil, dat ik schier vergat te binnen;

Maar dat met al zijn wee, voor mijn verbeelding staat,
Zoo vaak mijn oog een blik op die tafreelen slaat.
Vergeef die zwakheid.

HUGO.

Neen; gij moet ons meer verhalen!
Dit landschap boeit uw oog: ook 't mijn: die stille dalen;
Barèges grijze stad verbergen 't duistre spoor,
Waar ik zoo dikwerf mij in diep gepeins verloor,
Bij 't angstig zoeken naar mijn vroegste levensjaren:
Licht dat mij uw verhaal veel duisters op zou klaren.

VALEROS.

Met weerzin klaagt mijn mond bij u een moeder aan,
Wier hart door bijgeloof een gruwel heeft bestaan.

ELVIRE.

Verzwijg heur naam en meld slechts wat zij heeft misdreven.

VALEROS.

Welaan, gij wilt het zóó: 'k zal u voldoening geven.
De vrouw eens Edelmans; teêrhartig van gemoed;
Maar lichtgeloovig en verwaarloosd opgevoed,
En steeds geneigd de taal der dweeperij te hooren;
Hing tot aanbidding toe aan haren eerstgeboren.

HUGO.

Was zij een Spaansche vrouw?

VALEROS.

Ja, van alouden stam.

HUGO, *ter zijde.*

Dit woord geeft eenig licht. — Doof wreede boezemvlam!

VALEROS.

Ten tweedenmaal gestreeld door hoop op huwlijks zegen,
Kwam bij Tortosaas wal haar een dier wezens tegen,
Wier haveloos gelaat der Rijken blik trotseert;
Wier uitgemergeld lijf op bedelgaven teert;
En, die ofschoon zij zelf in nacht en neevlen waren,
Aan 't lichtgeloovig hart de toekomst openbaren.
» Zulk een verachte hex vraagt haar op barschen toon:
» Schenk mij een aalmoes vrouw! ter liefde van uw zoon!"
Maar Laura niet gezind dien eisch haar in te volgen,
Wendt met haar zoon zich af. Vernederd en verbolgen,
Vervolgt haar 't Heidensch wijf langs bosch en wandelspoor,
En brult met heesch gekrijsch haar 't volgende in het oor:
» Voor weêr de moedervreugd uw hart verrukt doet gloeien,
» Zal meenge heete traan uw bleeke wang besproeien;
» Schenkt ge aan een zoon het licht, dan moordt hij, woest van aart,

» Uw eerstgeboren zoon, dat kind u alles waard;
» Maar is 't een dochter, die gij 't leven doet verwerven,
» Dan zult ge in 't barensuur met al uw zonden sterven!

ELVIRE.

Wat schrikbre profecij deed haar die taal verstaan!

VALEROS.

Ach Laura nam dien vloek ook als voorzegging aan;
Hoe diep de Christen zulk bedreigen moet verachten,
En zich verlaten op verheevner wil en krachten.
Zij baarde kort daarna een zoon: met stomme smart
Stiet zij het knaapjen van het zwoegend moederhart,
En 't scheen, alsof zij toen reeds voor het dierbaar leven,
Van d' eerstgeboren, die haar afgod was, moest beven.

(*Van nu af met meer snelheid en warmte.*)

'k Was destijds in den krijg aan 't hoofd van Spanjes heir;
De teedre Laura zet zich in *Barège* neêr;
Verzeld van een Vorstin, uit Duitschen stam gesproten,
Wier hoog vertrouwen zij sints jaren had genoten,
En die ten blijk, hoezeer zij haar vriendin bemint,
Den naam van haar geslacht schonk aan heur jongste kind.
De smart deed midlerwijl een stroom van tranen storten;
De Duitsche moeder zag den levensdraad verkorten

Van 't éénig zoontje, dat zij op denzelfden dag,
Toen Laura moeder werd, aan 't minnend harte lag.
Met medelij vervuld en op het vloekwoord lettend,
Dat steeds haar boezem schokt, zoo vreeslijk als verplettend,
Verloochent Laura plicht en bloed en moedertrouw,
En schenkt heur jongsten spruit der diepbedroefde vrouw,
Die weinig tijds daarna vertrok naar Duitschlands dreven.
Het heil der vrede werd Europa weergegeven:
Ik keerde, en Laura meldt mij Ottoos vroegen dood.

JERTHA.

U, Graaf Valeros!

VALEROS, *zich herstellende.*

Ach! — zij was mijn Echtgenoot;
Eerst op heur stervensspond was mij de smart beschoren,
De schuldbekentnis der onzaalge daad te hooren.
Gij ziet, het veinzen is een kunst Valeros vreemd.

HUGO, *ter zijde.*

o Tijding, die mijn hoop haar laatsten steun ontneemt!
(*Hij zet zich sidderend en met hevige gemoedsbewegingen op eenen stoel neder*).

ELVIRE.

Hoe Donna Laura voor haar deugd alom geprezen,

Kon zulk een daad bestaan?

VALEROS.

Het bijgeloovig vreezen
Voor profecijen, door den logen uitgebraakt,
Verleidt de zwakke ziel, die voor haar deugd niet waakt.
Daarom zocht Laura troost voor 't felgeschokt geweten,
Door Carlos eerstling naar 't verworpen kind te heeten;
Daarom sprak zij zoo vaak aan foltrend wee ten buit,
Met Otto op heur schoot den naam van Otto uit.
Wat baatte mij 't berouw der diep gevallen moeder?
Ik had een zoon te min, en Carlos derfde een broeder.

HUGO, *ontroerd opstaande.*

Houd op! verhaal niets meer!

ELVIRE.

Wat deert u?

HUGO, *gebiedend en angstig.*

Ga niet voort
Met na te vorschen: wij staan allen aan den boord
Eens diepen afgronds.

VALEROS, *met nadruk.*

Zou het u tot jammer doemen,
Indien de vreugd mij streelde, om u mijn zoon te noemen?

HUGO, *woest.*

Neen; 't is onmooglijk; wend dat uitzicht van u af!

Bedaarder.

Hebt gij de vrouw gekend, waaraan zij Otto gaf?

VALEROS.

Voorzeker!

HUGO.

Zocht gij haar in Duitschland op te sporen?

VALEROS.

O ja! maar alle zorg en moeite was verloren.
Zij rustte lang in 't graf; en — zonderling genoeg;
Men wist niets van den knaap, naar wien ik dringend vroeg;
Niets van haar reis naar Spanje; ook kon ik in de trekken
Van 't haar gelijkend beeld geen enklen zweem ontdekken
Van 't bloeiend schoon gelaat van Lauraas hartvriendin.

JERTHA, *verheugd.*

Dit alles heeft voor mij geen duistre raadsels in.
Waarom zoudt ge u nog meer in twijflend gissen wagen?
Mijn moeder heeft in Spanje een Duitschen naam gedragen.

VALEROS *verwonderd.*

En lag zij dit geheim voor Laura nimmer bloot?
Heur trouw en vriendschap voor elkander was zoo groot!

JERTHA.

Van Vorstelijk geslacht en Luthers leer belijdend,
Was zulk vertrouwen met haar veiligheid licht strijdend.

VALEROS.

't Is waar! de Godsdiensthaat had zijn banier ontplooid.

JERTHA.

Maar schreef de Duitsche vrouw aan Donna Laura nooit?

VALEROS.

Geen brieven van haar hand heeft Laura ooit gelezen.
Al wat zij aan haar schreef, werd tot de vlam verwezen.
De schuldige, in wier ziel 't berouw zijn toorts ontstak,
Ontweek angstvallig al, wat haar van Otto sprak.

JERTHA, *nog verheugder.*

Dan is het mooglijk! — God, uw wegen zijn te roemen!
tot Hugo.
Weet gij 't hoe Hanna in Castieljen zich liet noemen?

HUGO, *snel.*

't Is me onbekend.

VALEROS.

Gij spreekt den naam van Hanna uit.
Zóó heette uw moeder?

JERTHA.

Ja.

VALEROS, *verblijd.*

o Wonder Gods besluit!

Zóó was de hartvriendin van Laura ook geheten.

De Markgravin van....

HUGO, *snel voor hem tredende.*

Neen; doe ons dien naam niet weten!

Neen, neen, verzwijg dien naam!

(*Hij gaat de handen wringende, ter zijde.*)

ô 't Zou verschriklijk zijn.

JERTHA.

Hoezeer 't ontdekken van dien naam onmooglijk schijn;

Wij zijn in 't volle licht, ik durf dit vast vertrouwen.

Gelief, heer Ridder, slechts deez beeltnis aan te schouwen.

(*Zij schuift een voorhang weg, van eene schilderij*).

VALEROS.

De Markgravin van Salm!

JERTHA.

Heb dank, o Hemelheer!

HUGO.

Bedekt me o heuvlen dan, stort bergen op mij neêr!

ELVIRE *verschrikt.*

Om Godswil! Hugo, spreek, wat heeft uw ziel bevangen?

VALEROS, *na de schilderij nogmaals te hebben aangezien, met verrukking.*

Zij is het! — Orindur, laat mij aan 't hart u prangen!
Gij zijt mijn dierbre zoon; mijn Otto....

JERTHA, *Hugo geruststellend.*

Graaf, bedaar!
Bedaar! het is geen droom; geen guichelspel; 't is waar.

HUGO, *somber.*

Neen, Jertha! 't is geen droom: de hel ontsluit haar deuren;
Een sulfergloed verrijst uit de onderaardsche scheuren,
En toont in 't uur der nacht met bleek en kwijnend licht,
Den weg, waar langs de Vorst van 't kwaad zijn schreden richt.

VALEROS.

Uw taal ontzet mijn ziel! 'k zie 't hair te berg u rijzen;
Wat schokt uw boezem dus met foltring, schrik en ijzen?

ELVIRE.

Rampzaalge, spreek! wat drukt uw angstig zwoegend hart?

HUGO.

Wanneer ik dat onthul, verplettert u de smart;
Maar schoon ze u dooden mocht: ik moet het openbaren:

Het menschlijk hart kan zulk een gruwel niet bewaren!

JERTHA.

o Geef uw hart dan lucht; verklaar ons alles snel!

HUGO.

Door hexenprofecij en droomen dreigt de hel
Het argloos hart van hen, die aan heur macht gelooven;
Dan weet zij in het hoofd de reden uit te dooven;
Dan leidt zij arm en hart, en 't gruwelstuk geschiedt,
Juist dan, wanneer de mensch 't gevreesde feit ontvliedt.

Plechtig.

Ik wil me, ó moeder! van uw daden niet beklagen;
Maar de *eene* helft der schuld moet gij dáár boven dragen.

ELVIRE, *argwanend.*

o Heiland!

HUGO.

Roep Hem aan!

VALEROS.

Mijn Otto, spreek één woord!

HUGO.

Zeg KAIN! Carlos werd door MIJ in 't woud VERMOORD!

VALEROS *stort wankelend in een armstoel neder. Jertha treedt verslagen terug.*

ELVIRE, *wendt zich af, vouwt de handen tegen het voorhoofd en gilt, zich haren droom herinnerende:*

o Tijger! (*zij valt in onmacht*).

JERTHA *snelt tot haar.*

God zij sterft.

HUGO, *nadert Valeros langzaam.*

Gij hadt een zoon verloren,
Die nooit zijn vader zag: gij zocht hem op te sporen:
Gij vondt hem. Wee het oog, dat door geen tranenvloed,
Ten zeekren tolk verstrekt van 't vaderlijk gemoed!

VALEROS, *zich met inspanning oprichtende.*

Vervloekt zij 't heilloos uur, waarin gij tradt ten leven;
Vervloekt de kracht, die u het aanzijn heeft gegeven;
Vervloekt de borst, wier melk uw kindschheid heeft verkwikt;
Verfoeilijk wangedrocht! tot gruwlen voorbeschikt;
In 't ijzig Noorden reeds tot bloeddorst aangeprikkeld,
En in het Middagland tot moordenaar ontwikkeld!

(*Hij zinkt uitgeput in den stoel neder.*)

JERTHA *steeds bezig met Elvire.*

Helaas! moest ik het zijn, die alles bracht aan 't licht?

HUGO.

Nu klopt mij 't hart weêr ruim: het drukkend onweêr zwicht.

Zie, 't geen ik in mijn borst angstvallig moest verheelen,
Om 't onverduurbaar wee geen andren meê te deelen;
Dat was der vlam gelijk, die nog met woest geruisch,
De wanden blakert van een dichtgesloten huis.
De wellust en de smart; de vreeze voor de ontdekking
Der daad; de doodlijke angst voor iedere argwaanwekking,
Vervulde in burcht, in woud, in slaapzaal, te aller uur
Mijn engen boezem met een felverteerend vuur,
En 'k zocht vergeefsch in 't bloed van everzwijn en wolven;
Op steile rotsen, met een vracht van sneeuw bedolven,
Verkoeling voor dien brand. Ik sprak: de vlam sloeg uit.
Nu is mijn borst niet meer aan stille pijn ten buit;
En 't huis staat rustig, moest het ook zijn sieraad derven.

ELVIRE.

Waarom biedt gij me uw hulp? Ach, Jertha! laat mij sterven.
Zie, Carlos schim verrijst en weeklaagt aan den wand;
Hij dreigt mijn echtgenoot. Het staal blinkt in zijn hand.

VALEROS.

Ziedaar dan 't voorgevoel, dat mij in West en Noorden,
Den man deed zoeken, die mijn Carlos moest vermoorden.
Ik vond hem! — maar helaas! de moorder is mijn zoon.

HUGO.

Waan niet, dat ik mijn daad door ijdle reên verschoon.
Toen mij de hel verleidde om menschenbloed te plengen,
Meende ik een vijand, die mijn val zocht, om te brengen;
Me een daad verwijtend, die ik nimmer kon begaan,
Had Carlos dagen lang naar 't leven mij gestaan:
Elvire wist mij in 't geheim een brief te zenden...

ELVIRE.

Ach! om een wreed gevaar van beiden af te wenden,
Zond ik door angst gespoord dat schrift u toe.

HUGO.

Alleen
Om hem de broederhand te reiken ging ik heen
Naar 't woud: dáár vroeg hij mij met schampbre spotbetooning,
En wraaklust in het oog: » kom morgen in mijn woning;
» 'k Vier dan 't verjaren van Elvires bruiloftsfeest."
Zeg, kent gij de ijverzucht? — Haar vuur ontstak mijn geest;
En woedend rende ik door de dichte olijfbosch-wegen.
Dáár vond ik Carlos weêr. Van 't hijgend ros gestegen,
Door 't stervend wild omringd, dat voor zijn jachttuig viel,
Zag hij vol trots mij aan: 't werd duister in mijn ziel;
Ik hield een vuurroer vast: ik ijsde — Carlos leven

Lag in mijn hand — was aan één kogel prijs gegeven.
Een enkle vingerdruk en 'k noemde Elvire mijn.

Met doffe stembuiging.

Hoort gij 't! dáár vlamt op 't slot een blaauwe sulferschijn —
Dáár snort het doodlijk lood — een gil klinkt mij in de ooren.

Afgemat houdt hij op.

JERTHA *strijdende tusschen afgrijzen en medelijden.*

Groot is de macht der hel op 't hart vervuld van toren.
't Is vaak één ademtocht, die vreugd of smart besluit.

Smekend tot Valeros en Elvire.

Spreekt vrouw en vader! spreekt het woord vergifnis uit.

ELVIRE, *weemoedig, doch zonder Hugo aan te zien.*

Slechts in den heilgen schoot der kerk wordt die gevonden,
Daar wordt de zondaar vrijgesproken van zijn zonden.
Ga, Hugo! derwaarts heen en biecht er!

VALEROS, *door dit denkbeeld bemoedigd.*

Ja, mijn zoon!
Vertrek naar Romen: werp u daar voor 's Paussen throon,
Bij 't heilig outer neêr in Peters tempelwanden;
En wacht uw aflaat dan uit hooggewijde handen.

JERTHA, *waarschuwend tot Hugo.*

Gij zijt Hervormde!

VALEROS, *zich snel afkeerende.*

God!!

JERTHA, *stil, doch ernstig.*

Houd vast aan uw geloof;
Eer schuldige afval u van Gods genâ beroof!

HUGO.

'k Ben mensch en Christen. Ik erken geen menschenwoorden,
Wier macht de bloedschuld delgt van broederslacht en moorden.
Vol beteekenis en hooge ernst.
Maar 'k weet een tempelchoor, in grootscher stijl gebouwd,
Dan 't kunstbegeerig oog in Peters kerk aanschouwt;
Voor alle zondaars, die op Gods genade hopen,
Van welk een leer ze ook zijn, was steeds die tempel open.
Met hemelsblaauw bekleed, verheft het dak dier kerk,
Zich koepelvormig naar het onafmeetlijk zwerk.
Daar ziet in 't uur der nacht ons oog met heldre stralen
Veel schoone beelden, als juweelen, schittrend pralen!
Vijf van die beelden zien beteeknend op mij neêr;
Want in hun wondren glans, vind ik mijn leven weêr:
Twee *broeders* en een *stier*; een *vrouw*, de kroon der schoonheid;
Een wakkre *schutter*, die zijn moed en kracht ten toon spreidt;
Een felle *schorpioen*. Bij d' eersten morgenglans,

Verbleekt der beelden licht aan wand en tempeltrans;
Een offerouter rijst; wijl doodsche boetepsalmen
Aan graf en wee gewijd, in 't ruim gewelfsel galmen;
Zij stemmen 't hart tot rouw: de vroome zangrenschaar
Wacht vol verlangen of zij de offers wordt gewaar,
Ten zoen bestemd: wilt gij den naam van 't outer weten?

Na eenig stilzwijgen.

't Wordt in der dwazen mond, helaas! SCHAVOT geheten.

Alle ontroeren. Hugo gaat snel en zeer luid voort.

Dáár endt het wreekend zwaard des beuls mijn droevig lot!
Dáár wordt mijn schuldig hart misschien verzoend met God.
(*Hij vertrekt schielijk*).

ELVIRE *snelt hem na.*

Mijn Hugo!

VALEROS, *volgt haar.*

Otto!

JERTHA *volgt langzamer.*

Graaf!

VALEROS, *reeds aan 't eind der zaal.*

Wilt gij mijn naam onteeren?

JERTHA, *weder voorwaarts tredende.*

Een wonder slechts volstaat om 't onweer af te keeren,

Beklagenswaarde! maar schoon alles redloos schijn;
Ik bouw op de Almacht nog, en wil uw redster zijn.

(*Zij vertrekt; het gordijn valt.*)

EINDE VAN HET DERDE BEDRIJF.

VIERDE BEDRIJF.

DE ZAAL VAN HET EERSTE BEDRIJF. DE WIJZER VAN EEN UURWERK AAN DEN WAND, STAAT OP ELF UREN. EEN GROOTE LAMP VERLICHT HET VERTREK EN GEEFT HET EEN SOMBER AANZICHT.

Eerste Tooneel.

JERTHA, *alleen, voor eene schrijftafel zittende, en eenen brief toevouwende.*

Ja, in 't gewoel des krijgs; op 't roemrijk veld der daden,
Zij Hugoos schuld verzoend. De glans der laauwerbladen
Wisch 't bloedig teeken van 't bezoedeld voorhoofd af;
En geef hem aanspraak op een eerlijk heldengraf.

De klok slaat elf; zij schelt; een bediende, in Noordsche kleeding, komt binnen.

Laat flux een lichte slee ter afreis vaardig maken!
Zorg dat geen dienaars in de nacht dees zaal genaken;
En meld den Slotvoogd, dat ik hem voor middernacht,
Behoorlijk toegerust en op het burchtplein wacht:
Hij moet nog binnen 't uur naar Stokholm zich begeven.

(*De bediende buigt zich en vertrekt.*)

Tweede Tooneel.

JERTHA, ELVIRE *in een zwarten sluijer gewikkeld, met een rozenkrans en kruis.*

JERTHA.

Wat heeft u in dit kleed ter Slotkapel gedreven?
De nacht is koud en guur.

ELVIRE.

'k Lag lang voor 't outer neêr;
Vergeefsch gebeden! — 'k mis mijn zaligende leer;
Mijn Heiland. Hier wordt geen gezalfde Gods gevonden,
Die na geleende biecht mij aflaat geeft van zonden!

JERTHA.

De Heer is overal.

ELVIRE, *met dweepachtige opgewondenheid.*

Rein zijt gij in Zijn oog,
Als versch gevallen sneeuw, als 't licht aan 's hemels boog!
Zij werpt zich voor Jertha in de houding eener biddende neder.
Ik werp me in schuldgevoel verzonken aan uw voeten;
'k Wil Jonkvrouw, voor uw oog, als zondaresse boeten;
Hoor mijn bekentnis aan!

JERTHA *haar oprichtende.*

Gravin rijs op; wat taal!
Uw boezem deelt niet in de schuld van uw gemaal.

ELVIRE, *diep zuchtende.*

'k Wist van de misdaad af; — dat doet den boezem bloeden.

JERTHA, *met verbazing.*

Hoe, was u 't feit bewust?

ELVIRE.

Moest ik het niet vermoeden,
Dat Hugoos felle drift een bloedig stuk beging?
'k Gaf me aan de wellust prijs, wier macht mijn ziel beving:
Ik hing den moorder aan, wiens hulde mij behaagde;
Maar 't wreed vermoeden, dat mijn zondig hart doorknaagde;
Hoe vaak in slaap gesust door zingenot en waan,
Viel me in het uur der nacht met schrikbre droomen aan.

JERTHA.

Gij zijt vernuftig in het foltrend schuldverdichten:
De onpeilbre liefde Gods zal u zóó streng niet richten.

ELVIRE.

'k Heb hem tot moord ontvlamd: mij drukt de zwaarste schuld.

In hevigen strijd met zich zelven.

Wij waren beiden door een stille hoop vervuld;

Want Carlos was — zeer zwak —

JERTHA *ziet haar aan met het gevoel der onschuld, en gaat naar de deur der zaal; Elvire vervolgt daarop smeekend en hartstochtelijk:*

Gij wilt mij dan verlaten?
Gij zult de zondares voortaan verachten, haten,
Laat mij rampzalige, aan de wanhoop niet ten roof!

JERTHA.

Laat af, Gravin! eer 'k u der wanhoop waard geloof.

ELVIRE.

Neen! zoo waarachtig God geen zondaar wil verstooten,
Zoo waar is ook uw hart voor 't meêlij niet gesloten!
Hoor mijn verdediging, ik smeek 't, meêwarig aan.

Na eenige inspanning.

Don Carlos vader is een fiere Castiljaan.
Ik was een jonge wees van Vorstelijke magen.
Dit deed hem vroeg mijn hart en hand voor Carlos vragen;
Ik schonk hem beiden: ach! ik was een dartel kind,
En huwde Carlos; maar ik had hem nooit bemind;
'k Werd moeder, Hugo kwam: nu werd me een licht ontstoken;
'k Zag nu, wat zaligheid mijn huwlijk had ontbroken;
Het streng gebod des plichts gaf aan mijn liefdegloed

Een onweêrstaanbre kracht, een zinbetoovrend zoet.

Met smart.

Hoe dikwerf lag ik niet voor 't outer neêrgebogen,
Met zuchten op mijn hart; met tranen in mijn oogen;
Hoe stortte zich mijn ziel in vroome beden uit!
Helaas! ik bad te laat! 'k was aan de lust ten buit.

Zij neemt Jertha, die haar langzamerhand genaderd is, bij de hand en zegt met nadruk:

Gij hebt hem ook bemind: gij weet het welk een smarte
Zijn vurige oogblik voedt in 't zorgloos vrouwenharte.

JERTHA, *met waardigheid; maar medelijdend.*

Ik ken die smarte niet; maar 'k voel, wat uw gemoed,
In dees verschrikbre nacht verscheurt, en lijden doet.
Zijt gij besloten hem te derven? — 'k zie u beven?

ELVIRE, *met zelfbeheersching en op eenen vasten toon.*

Geweten; 'k zal gehoor aan uw geboden geven!
De daad van Hugo drukt mijn ziel verplettrend neêr:
De banden zijn verscheurd. Ik zie hem nimmer weêr.

JERTHA.

Dan doet de toekomst mij op hoop van redding staren.

ELVIRE, *beangst.*

Op redding? — Hemel! spreek, bedreigen hem gevaren?

JERTHA.

Kan hij dan leven, als een bloedschuld hem belaadt?

ELVIRE.

Ach, spreek! langs welk een weg verzoent men zulk een daad?

JERTHA.

Hij moet de diepte van zijn zondenval beseffen,
En door zijn daden uit dien afgrond zich verheffen.

ELVIRE *ziet haar vragend aan, Jertha gaat voort.*

Een machtig vijand heeft aan 't Baltisch oeverzand
Met vloot en leger 't erf zijns leenheers aangerand.
Een tal van schepen ligt in Stokholms haven vaardig;
De Koning zoekt een held zijn hooge keuze waardig,
Wiens onbezweken moed zijn rechten wraak verschaft,
En door der muitren dood verraad en oproer straft.
Dáár zal de laauwer voor Graaf Hugoos schedel groenen;
Dáár zal zijn fiere moed hem met zich zelf verzoenen.

ELVIRE.

Hoe zou hij?

JERTHA.

Is hij niet als legerhoofd vermaard?
Trok hij voorheen dan nooit voor 't recht der kroon het zwaard?
Was 't niet mijn vader zelf, die 't land zijn leven wijdde,

Die hem in 't oorlogsheir heeft opgevoed ten strijde?
Mijn oom, de Hertog vraag' voor hem den Veldheersstaf;
Daartoe zend ik van daag dees brief ter hoofdstad af.

ELVIRE.

En Hugo....?

JERTHA.

Zal als ik zijn roeping hier gevoelen.
Is niet de heldendood zijn glorievol bedoelen?

ELVIRE.

De dood? — Neen! Hemel! neen! Wat ijsselijk verschiet!
Ik scheide in eeuwigheid van mijn geliefde niet.

JERTHA.

Hoorde ik u zelf dan niet van eeuwge scheiding spreken?

ELVIRE.

Van eeuwge scheiding? kan mijn wil een band verbreken,
Die onoplosbaar is? ons scheiden? — Hugo dood?
Ik was onzinnig, toen dit woord mijn mond ontvlood.
Ga weg, verschriklijke! Ach, hij mag u niet behooren,
En daarom hebt gij hem ten ondergang verkoren!

JERTHA.

Ten ondergang? De star die aan den Noordpool praalt,
En op den Oceaan den scheepling tegenstraalt,

Zal, wordt deze aard gesloopt, voor 't eerst haar luister derven;
De lievling van mijn ziel, kan met mijn dood slechts sterven.
Mijn geest is voor zijn geest in edel vuur ontgloeid,
Gelijk het Ideaal des kunstnaars boezem boeit;
Hij kan voor mij in 't lot van 't zinlijk stof niet deelen;
De schoonheid van zijn ziel kan slechts mijn geestdrift streelen;
En iedre vlek verstoort dit bovenaardsch genot:
Laat Hugo daarom zich onttrekken aan zijn lot!
Hij ga naar 't oorlogsveld, en schoon hij ook moog sneven,
Hij zal, met roem bekroond, voor Jertha eeuwig leven.

ELVIRE, *met klimmende hevigheid.*

ô Trotsche, die op aard den hemel reeds behoort,
Voor wier verlichten geest een straal van boven gloort;
Kunt ge op dees wareld reeds de ziel van 't ligchaam scheiden,
Ik, nog aan 't stof gehecht, ik ben verslaafd aan beiden.
Hij, naar wiens wederliefde ik vol verlangen dorst,
Zij door mijn arm omkneld, en zalig aan mijn borst!
De Graaf is mijn. Niets zal ooit mijn besluit verwrikken;
Geen sterfling buiten mij, mag over hem beschikken.

JERTHA.

Dat Hugo zelve kies! — Hij naakt dees gallerij.

ELVIRE, *beklemd.*

Is hij 't?

JERTHA *de deur naderend.*

Voorzeker.

ELVIRE.

Dan ontvliedt ik hem.

Hoe gij?

Ge ontvliedt hem, en hij mag uw zijde niet ontwijken!

ELVIRE.

Niets mag, in dit gewaad, hem van mijn weedom blijken;
Niets in uw bijzijn, die voor troost mij foltring biedt.

Zij snelt naar eene deur op den achtergrond; Hugo komt door eenen anderen toegang binnen; zij verschrikt hevig op zijn gezicht.

JERTHA.

'k Laat u met hem alleen.

ELVIRE *heengaande.*

'k Verdraag zijn bijzijn niet.

Derde Tooneel.

JERTHA, HUGO, *bleek en bevende.*

HUGO.

ô Laat haar gaan! wordt niet de moord geschuwd door 't leven?

Laat haar, ('k beveel het u!) laat haar dees zaal begeven.
Ik heb haar van de hel met broederbloed gekocht.

Bitter lachend.

Heeft niet de booze op aard dien handel vroeg gezocht?

JERTHA.

Was 't mooglijk, Hugo! zulk een gruwel te voltrekken?
En kost gij dus uw ziel met broederbloed bevlekken?
Was 't mooglijk dit te doen?

HUGO.

Te doen? Niets doet de mensch.
Een hem verborgen macht bestuurt hem naar heur wensch.
Doen? —noemt gij dat een daad? gij moest dat woord u schamen.
Hangt dan niet alles met den bedelpenning samen,
Waarom een heidensch wijf mijn moeder vruchtloos bad?

JERTHA.

Zij boette wreed voor 't geen ze aan u misdreven had.

HUGO.

Haar liefdeloos bestaan bracht me op geen zondenwegen;
Maar dat uw moeder 't feit heur ga niet heeft verzwegen,
Dreef me uit dit stil gewest naar Ebroos weelgen boord,
Waar strafbre liefde 't hart ontvlamt tot broedermoord!

In zich zelven.

Zoo lang ge een daad alleen als mooglijk u durft denken,
Kan zij de vreugde van het menschlijk hart niet krenken.
Neen meer! volbreng die daad; maar zorg dat niemand gis,
Dat ze eens, in diep geheim, door u bedreven is.

Met veel levendigheid tegen Jertha.

Ziedaar de kunst der hel, dat zijn haar hinderlagen!
Heur inspraak doet den mensch een snooden gruwel wagen;
Want met Sirenenstem klinkt haar verleidbre raad:
Sla toe! geen stervling ziet, wat thands uw drift bestaat.
Zoo pleegt ge een gruwelstuk en blijft, in schijn, onschuldig;
Maar 't looden wicht der schuld, verzwaart zich duizendvuldig;
Tot de uitgeputte kracht in 't end vernietigd wordt;

In tranen uitbarstende.

En gij met gade en kroost in d' afgrond nederstort.

JERTHA.

Ach, welk geneesheer kan dit zielenlijden weeren?

HUGO *bitter en langzaam.*

Geneesheer? Welk een woord! wie zou mijn smart bezweren?
Ze is endloos!

Op zijn boezem wijzende.

Neen, geen kunst dooft hier de vlammen uit.

De mensch prent zich in 't hoofd, al wat een boek besluit.
Hij kan door moeite en zorg miljoenen woorden weten;
Maar 't is niet in zijn macht één sylbe te vergeten,
En elk geneesheer heeft in 't middel zich vergist,
Dat uit de tafel van 't geheugen misdaên wischt.

JERTHA.

Den zieke (is aan zijn geest niet alle kracht ontzonken,)
Wordt, zoo hij handlen wil, een middel nog geschonken.
Lees slechts.

Zij geeft hem een' brief.

HUGO, *neemt den brief, en wordt door Jertha aandachtig gadegeslagen; zijne afgematte trekken worden levendiger; een gloeiend rood bedekt zijne wangen, zijne oogen vonkelen; zijn arm spant zich; eindelijk staat hij van de stoel op, waar hij machteloos op was nedergezegen, plaatst zich voor Jertha en zegt met den toon aan opgewondene geestdrift eigen:*

Spreek, teedre duif! wie heeft het u verklaard,
Hoe men een woesten gier beteugelt in zijn vaart?
Heb dank, geneesheer! voor hetgeen dit schrift doet lezen;
Gij wilt mijn kranke ziel met vuur en zwaard genezen.

Met vlammende blikken.

Vergoten bloed, eischt bloed!

JERTHA *terugdeinzend.*

o God!

HUGO.

Met kruid en lood,
Een vriend, een broeder in 't geheim gebracht ter dood!
Zegt weinig! 't moog in 't hart onlijdbre smart doen branden;
Maar satans helsch gebied eischt grooter offerhanden.

Woest.

'k Treed met de menschheid in een bloedig wraakgericht;
Want 'k zonk als zondaar diep, en zag als mensch het licht;
Maar, op geen enklen mensch; neen! 'k zal op volken woeden.
't Verplettrend schutgevaart doe tallooze offers bloeden;
Voor steden, hecht bemuurd, zij 't zwaar geschut geplant,
En steek het vreedzaam erf des burgers in den brand;
De vlam sla knettrend uit de dichtgesloten huizen,
En doe langs straat en wijk een zee van vlammen ruisschen;
Vergeefsch ter hulp gesneld! Kartetschvuur en granaat
Doodt ieder, die de vuist aan haak of emmer slaat.
Langs duizend lijken, die een breeden heuvel vormen,
Zal 't wreedverbitterd heir den laatsten wal bestormen.
De storm gelukt: men ramt de zware poorten op;
En stroomt de vesting in: de woede stijgt ten top,
Bij 't denken aan den dood van vriend en strijdgenooten.
Voor 't altaar wordt de vrouw onmenschlijk neêrgestooten;

En 't weerloos, minzaam wicht geslingerd in den gloed;
De krijger walgt in 't end van 't rookend menschenbloed.
De nacht spreidt op de stad heur valen sluier neder,
En geeft, na zoo veel ramp, haar aan de kalmte weder.
Niets hoort men dan 't geruisch van wind en puinhoopdamp;
Maar in het tempelchoor ontsteekt men kroon en lamp;
Buigt biddend zich in 't stof; vouwt diep geroerd de handen,
Wijl 't loflied klagend stijgt uit halfverteerde wanden.

JERTHA, *van siddring doordrongen.*

Verschriklijk! neen, daar zij geen krijgszwaard toe gewet!
Uit 's oproers klaauwen word' het vaderland gered;
En moog' de laauwerkrans het bloedig Kaïnsteeken,
Dat op uw voorhoofd brandt, voor eeuwig doen verbleeken.

HUGO.

o Wacht u, dat uw hart voorbarig oordeel vel;
Verbeelding laaft zich 't liefst aan zulk een bloedig spel.
'k Doorgrond uw meening thands: 'k mag hier niet langer leven;
Maar moet aan verre kust op 't bed der eere sneven.

JERTHA, *weenend.*

Mijn broeder!....

HUGO, *geroerd.*

Meent gij, dat de dood me ontstellen zou?

Haar pijl is minder scherp dan die van 't naberouw.
Gezaligd zijn de doôn!

JERTHA.

ô Blijf en zijt te gader,
Elvire een trouwen vriend, Don Carlos telg een vader;
Maar denk één middel uit, waardoor ge uwe eer herwint;
En in Valeros hart dat van een vader vindt.

HUGO.

Welaan! ik wil dat heil, die toekomst mij bereiden,
Wanneer we een korten tijd ons van elkander scheiden.
't Zijn Castiljanen: door Elvires trotsche borst
Stroomt Vorstenbloed, dat steeds naar rang en titlen dorst.
Valeros moet een zoon, Elvire een gade derven;
Ik zal van beider toorn vergeving mij verwerven,
Zoo ras mijn krijgsmansarm de zege heeft behaald,
En op mijn fiere kruin een gouden rijkswrong praalt.

JERTHA, *ontzet.*

o Hemel!

HUGO.

Ja; mijn hart blaakt nu voor eercloveren;
Ik wil 't verheerd gewest thands door mijn zwaard veroveren;
Niet voor den Koning, die het reeds moet derven, neen!

Voor d'overwinnaar, voor den oorlogsman alleen:
Ik zal Elvires haar met flonkersteenen sieren,
En 't vorstlijk purper om haar slanken leest doen zwieren;
Een kostbre diadeem geef 't lieflijk aangezicht
Een glans, waar al de gloed van 't vrouwlijk schoon voor zwicht;
Ik wil bij dit tafreel me in zaligheid verrukken,
En de engelschoone vrouw aan 't zwoegend harte drukken,
Zend, Jertha! zend den brief den Koning. Jonkvrouw! spoed!
Het ongeduld doorblaakt mijn ziel met fellen gloed.

JERTHA.

Voorwaar! die eenmaal viel, dien blijft de hel beheeren;
Gelijk de streeknaald zich naar 't Noorden steeds blijft keeren,
Zoo hangt zijn ziel aan 't booze en dient alleen het kwaad.

HUGO.

Is dan mijn doel zoo snood?

JERTHA, *met nadruk.*

Wat vraagt gij? Hoog verraad
En volkenmoord! Rampzaalge, uw onheil is volkomen;
De onzetbre vadervloek heeft u 't verstand benomen.

HUGO, *na eenig stilzwijgen met al de uitdrukking van schuldgevoel en wanhoop.*

Ja 'k ben een zondaar; 'k ben een diepgevallen mensch!

JERTHA.

Alleen! uw hoofd, geenszins uw hart vormt zulk een wensch;
De ontdekking van den moord moge u het brein ontroeren;
Wat ge in uw waanzin smeedt, zal nooit uw arm volvoeren.

HUGO.

Gelooft gij dat? welnu! dit streelt mijn krank gemoed.
Al wat toch Jertha denkt, is schuldeloos en goed.

JERTHA.

Ten minste goed gemeend; ofschoon de vrouw kan dwalen,
Wanneer haar oog een blik in 't hart des mans doet dalen.

HUGO.

o Neen, gij dwaalt niet! 'k moet naar 't leger, naar den strijd,
Waar 't oorlogslot mij van den last der schuld bevrijdt;
Verzend den brief, dien ge aan den Hertog hebt geschreven;
'k Wil in den morgenstond mij ook op reis begeven,
En werd de veldheerstaf een ander toegezegd;
Ik ga ten strijd; al waar 't als rangloos wapenknecht.
Ik ga! maar hoe!

Hij gaat met Jertha naar het eind der zaal; in dit zelfde oogenblik slaat de klok half twaalf uren; Hugo staart daarop de klok aan, en begeeft zich sidderend, als vervolgde hem een spooksel, naar den voorgrond des tooneels.

JERTHA.

Wat schrik doorvaart en schokt uw leden?

HUGO, *dof en plechtig met de rechterhand ten hemel.*

Nog is 't geen middernacht: nog duurt het vreeslijk heden.
Voor die rampzaalge dag geheel is omgegaan,
Zij niets door mij bepaald, ontworpen of bestaan!
Mijn boos gesternt beheerscht van daag al mijn bedrijven.

JERTHA.

o Waan!

HUGO, *ongeduldig en angstig.*

Moet ik het u ten tweedemaal beschrijven,
Hoe ge in *den dierenriem* mijn leven ziet verbeeld?
Twee broeders en een *vrouw*, met schoonheid rijk bedeeld;
Een *Schutter*, *Schorpioen* en *Stier*: 'k heb 't uitgerekend,
Wat elk dier beelden in mijn levensloop beteekent,
'k Heb in 't geheim bepaald hoe mijn gestarnte stond,
Toen ik Don Carlos gâ, de kroon der vrouwen vond;
Toen ik op 't kampspel hem als vriend het leven wijdde,
En met mijn degen hem voor 't woên des stiers bevrijdde.
Toen ik... maar 't is genoeg; waartoe u meer verklaard?
Ik ben, (ik zweer 't bij God!) geen booswicht uit mijn aard;
Maar 't machtig noodlot doet me een boozen weg bewandelen,

Waar ik gedwongen word als moordenaar te handelen;
Wie in der starren loop als in de toekomst ziet,
Is dwaas; zoo ver toch reikt de blik des stervlings niet;
Maar 't geen verleden is, dat kan m' er in ontdekken;
En dan behoort het ons ten nutte les te strekken,
Als we ons gestarnte weêr in d' eigen kring zien staan;
Als op den dag, toen 't lot ons dwong tot euveldaên.

JERTHA.

o Vreeslijke oppermacht van 't fel geschokt geweten,
Hoe wordt verstand en hart door u met smart doorreten!

HUGO.

Bedrieg ik mij? waarom ziet dan van 's hemels sfeer
Dat vijftal beelden zoo beteeknend op mij neêr?
Waarom juist *vijf*? juist *vijf*? dat raadselvol oneven,
Dat beeld van 't goed en 't kwaad, verknocht aan 't menschlijk leven,
Die mengling, die den loop bestuurt van 't menschlijk hart?

Gebiedend.

Ontroof die troost mij niet in mijn onlijdbre smart.

JERTHA, *medelijdend.*

'k Wil in uw dolend brein dien waanzin niet verstoren.
Ach! mocht gij morgen naar de taal der waarheid hooren;
Opdat uw lijdenskelk niet verder zij gevuld.

Met nadruk en waardigheid.

De stervling handelt vrij en lijdt door eigen schuld.

(*Zij vertrekt*).

Vierde Tooneel.

HUGO, *alleen.*

Indien zij waarheid sprak, en 't aan ons waar' verbleven,
Om van de starren vrij, naar wet en plicht te leven,
Terwijl den mensch hierna een richterstoel verbeidt?
Dan toont de toekomst mij een beeld vol ijslijkheid.
Dit leven is zoo *kort*, en 't andre is *zonder ende.*
Dat denkbeeld zegt zoo veel! — Als men dat leven kende,
Wie weet of 't anders dan het aardsche leven is.....
En toorn en straf bevat met.... schuldvergiffenis.
Maar 't is in sombre nacht gehuld! — dat doet ons vreezen,
En, hoe de smart ook tref', ons hechten aan ons wezen;
Dat vormt ons de eeuwigheid ten hel, en toch.... het hart
Staart dikwerf vorschend op dat ondoordringbaar zwart,
Of durft met stouten sprong zich in den afgrond wagen,
Waar licht het beeld, dat ons de borst ontsteld deed jagen,
Als ijdle hersenschim 't verhelderd brein ontvliedt.

Na eenige tusschenpoozing.

Indien men na den dood terugzonk in het NIET!
In 't NIET! — verschriklijk woord, voor hart en hoofd ontzettend!
Maar EEUWIG lijden is vernietigend, verplettend.
Dat jaagt den zondaar 't hair van 't lillend vleesch omhoog,
En stolt hem 't bloed in 't hart.

Dof en op één punt starend.

Waar vindt mijn dwalend oog
Een lichtpunt?...

Vijfde Tooneel.

HUGO, VALEROS, *met eenen degen op zijde; een tweede zijdgeweer, houdt hij zorgvuldig onder eenen grooten mantel verborgen; hij heeft een barret op het hoofd met witte vederen.*

VALEROS *nog op den achtergrond met eene diepe, doordringende stem.*

Otto!

HUGO, *verschrikt.*

Roept mij Carlos schim?

VALEROS, *bitter.*

't Kan wezen.

HUGO.

Wat zoekt gij in dit uur? uw aanblik doet mij vreezen.

VALEROS.

De misdaad vreest.

HUGO, *angstig.*

Waarom nog niet ter rust gegaan?
Ik zie u toornig en gewapend voor mij staan,
Waartoe gewapend?

VALEROS, *hoogmoedig.*

't Was den Spanjaard altijd eigen,
Naar 't staal te grijpen, waar hem schande of oneer dreigen.

HUGO.

O zijt bedaard! geen schande of oneer dreigt uw stam:
'k Deed afstand van 't besluit dat ik in wanhoop nam;
Het bloed van Orindur zal op 't schavot niet vloeien.

Geroerd.

Maar 'k voel den vadervloek mij nog op 't voorhoofd gloeien,
Herroep dien wreeden vloek.

VALEROS.

De wraak vermag 't alleen:
'k Trad daartoe in dit uur gewapend tot u heen.

HUGO, *terugtredend.*

Gij wilt — ik ijs.....

VALEROS *gaat eenige schreden achterwaarts; slaat den mantel af, en werpt een groot zwaard voor de voeten van Hugo.*

Met U op dood en leven kampen.

HUGO.

Met mij — mijn *Vader!* — God bewaar mij voor die rampen!

VALEROS.

Ja, 'k ben uw vader; maar uw hand versloeg mijn zoon!
Geen Castiljaan gedoogde ooit in zijn huis dien hoon.
Nooit is mijn fier geslacht den weg der eer ontweken:
Ik moet d' alouden roem; ik moet mijn Carlos wreken.
Van daag verjaart de dag, waarop hij de oogen sloot:
Van daag volgt *gij* of *ik* hem na op 't pad ten dood.

HUGO, *sidderend terugdeinzende.*

Hebt gij al de ijslijkheên dier woorden overwogen?

VALEROS.

De Castiljaner vest alleen op de eer zijne oogen.
Ik eisch van u den strijd: mij knaagt onlijdbre smart.
Nu schokt natuur en plicht; dan liefde en haat mijn hart.
Een ridderlijke kamp kan slechts dien weedom enden.

HUGO.

Nooit zal ik tegen u, verblind, het lemmer wenden.
Ach van *een oogenblik* hangt vaak ons leven af.

VALEROS.

Ik vrees het sterven niet: mijn ziel haakt naar het graf.

HUGO, *met veel nadruk.*

Maar weet gij 't dat uw staal uw zoon den dood *kan* geven?
Hier is uw Vorstlijk hoofd niet boven 't recht verheven....

VALEROS, *trotsch.*

Valeros en zijn Huis erkent slechts éénen Heer;
Diens oog ziet moedig op twee werelddeelen neêr.
Het Zuiderzonlicht gaat nooit onder in zijn staten;
Mij telt de Vorst van 't Noord niet tot zijn onderzaten.
Als 't Opperhoofd mijns stams houd ik met u gericht.
Aanvaard als man dit staal! volbreng uw ridderplicht!

HUGO.

Doorstoot veeleer mijn borst!

VALEROS.

Als muichelmoorder strijden?
Dit is *mijn* handwerk niet.

HUGO, *getroffen.*

Mijn vader, medelijden!

VALEROS, *tergend.*

Een roemvol voorgeslacht schonk u zijn heldennaam.
Gij zijt een lafaard, dien ik mij te noemen schaam.

HUGO, *zich vergetend.*

Wie zeide u dit?

VALEROS.

Ter sluiks deedt gij uw broeder bloeden!

HUGO, *buiten zich zelf van toorn, neemt het zwaard op.*

Dood en vernietiging!

VALEROS, *stelt zich in houding en trekt het zwaard uit de schede.*

Brengt u die taal aan 't woeden?

Val aan, getergde Leeuw, en tart mijn wederstand!

HUGO, *bedenkt zich plotseling.*

Neen, bij den hemel! neen; verdorring tref mijn hand,

Als zij dit zwaard ontbloot en tegen u durft keeren.

Hij breekt het zwaard in de schede, tot aan het gevest af.

Neen, dat de roest het in de schede doe verteeren!

VALEROS, *met uitbarstende woede.*

Gij wilt niet *wagen*, knaap, — *verlies* dan 't bloedig spel,

En zeg door mij gegriefd, Elvire en de aard vaarwel.

Hij vat zijn zwaard even of het een dolk ware en rent op Hugo aan, om hem te doorboren. Hugo verwacht hem bedaard. Elvire, die binnengetreden was, snelt toe.

Tiende Tooneel.

DE VORIGEN. ELVIRE.

ELVIRE.

Zij houdt Valeros tegen, die op het punt is, om Hugo het zwaard in de borst te stoten; dringt hem terug en plaatst zich met een opgeheven dolk voor Hugo, die roerloos staat.

Ontzinde! wilde uw hand den wapenloozen slachten?
Beproef, bloeddorstige, op mijn hart uw beulenkrachten!
Gewapend is mijn hand. Sints ik hem gade heet,
Is tot zijn hulp altijd dit scherpe staal gereed.

HUGO, *die gedurende de woorden van Elvire zijne blikken onafgebroken op den dolk gevestigd hield.*

Laat af, en laat geen drift uw beider hart ontroeren!
Geen scherp gewette kling zou hier uw wensch volvoeren.

Tot VALEROS.

Gelooft gij, dat der ziel, bij d' eersten druk van 't zwaard,
Als 't menschenlevens geldt, geen huivrende angst doorvaart?
Ach, naauwlijks ware uw hart van 't bloedontwerp verstendigd,
Of machtloos zonk uw hand, en 't werk bleef half volendigd.
Neen, zoekt gij waarlijk wraak voor 't felgetergd gevoel,
Dan moet ge een SCHUTTER zijn; verwijderd van uw doel,

En toch zoo vreeslijk *dicht* bij 's vijands wanklend leven.
Besluitloos staat gij dan door liefde en haat gedreven;
De gramschap in uw *hart*, uw vijand in 't *verschiet*.
Nu lispt een stem: » druk af; misschien treft gij hem niet!"
» Neen wreek u op zijn trots!" laat weêr een stem zich hooren.
Nu heeft uw geest zijn macht op arm en hand verloren.
Het pulver knalt: gij ziet uw offer neergestrekt.
Zie daar, hoe rijk aan list, de hel heur wil voltrekt.

ELVIRE, *na den dolk weder te hebben opgenomen met beschaming.*

Wat ving mijn drift hier aan? —

VALEROS, *het zwaard wegwerpende.*

Weg nutloos heldenwapen.

HUGO, *ernstig; maar niet trotsch.*

Ziet gij 't? — zoo wankelbaar is 't menschlijk hart geschapen.
Wanneer een zondaar valt, dat dan zijn broeder ween.
Het richten van zijn daad behoort aan God alleen!

VALEROS.

Die leer verkwikt mijn hart, door 't wicht der smart gebroken.

Hij treedt Hugo nader.

Vernietigd zij de vloek in gramschap uitgesproken!
En, zoo het waarheid zij, dat even min als d' eed,
De duistre macht der wraak den vadervloek vergeet;

Dan zij dit grijzend hoofd het jammrental beschoren,
Door mij, in woeste drift op 't hoofd mijns zoons bezworen.

ELVIRE, *in groote ontroering en geknield.*

Neen, dale op mij alleen de straf van 's hemels throon;
Verteer het vuur der wraak mijn onheilkwekend schoon!
Moog slechts der matte ziel vergeving tegenstralen.

HUGO, *kalm en opgebeurd.*

God dank! nu mag mijn borst weêr vrijer ademhalen.
Geen vloek drukt mij de ziel met looden zwaarte neêr,
En schuldverzoening licht mij aan op 't veld der eer.

VALEROS, *ras.*

Mijn zoon meld me uw besluit!

HUGO.

Ik wil dit slot verlaten,
En strijden voor het recht der Zweedsche Koningstaten.

VALEROS.

Ik prijs dit grootsch ontwerp: het deeft den laatsten vonk
Van haat, die jegens u nog in mijn boezem blonk;
Kom aan mijn hart; mijn zoon!

HUGO, *snelt in zijne armen.*

Mijn vader, in uw armen!
Wat zijt ge, ô Hemel, rijk aan grondeloos erbarmen.

VALEROS.

Mijn Otto; dierbre telg!

(*De klok slaat twaalf uren*).

HUGO, *met verhevene blijdschap.*

Zijt welkom nieuwe dag!

ô, Dat mij Jertha aan het hart mijns vaders zag.

VALEROS.

Gij zult haar spoedig zien.

(*Hij vertrekt*).

Zevende Tooneel.

ELVIRE. HUGO.

HUGO, *gaat langzaam naar Elvire, die zich inmiddels op den voorgrond, naast hare harp in eene peinzende houding heeft geplaatst, en op het tooneel der verzoening geen acht sloeg.*

Is nog mijn ga verbolgen?

Kan zij het voorbeeld van mijn grijzen vader volgen?

Vergeving!

ELVIRE.

Heeft mijn mond u immer aangeklaagd?

Heeft niet dezelfde worm ons beider hart doorknaagd?

Mijn Hugo.

(*Zij zinkt in zijne armen*).

HUGO.

Dierbre ga, zijt gij ten afscheid vaardig?
Gij weet, wat ik besloot; 'k wil sterven uwer waardig.

ELVIRE.

Zoo is 't dan waarheid, wat me een stem profetisch zong,
Toen in het avonduur een snaar van 't harpspel sprong?

HUGO, *in herinnering aan vorige tijden verloren.*

Hoe dierbaar is me uw harp! — Hoe vaak knielde ik bewogen
Naast u, door 't zoet geruisch der snaren opgetogen.
Hoe dikwerf dreef bij zang en teedre harmonij
De storm van mijn gemoed dan als een droom voorbij!
Ja, in dien tooverklank, dat lieflijk toongemengel,
Hoorde ik de hemelstem van Hugoos troostende engel.
Vaarwel, geliefde harp! wien ook uw toonval streel',
Die blijdschap valt op de aard aan mij nooit weêr ten deel.

ELVIRE.

Mijn Hugo, kunt ge uw ga niet voor dien slag bewaren?
Doet u de hemel op geene andere uitkomst staren?

HUGO.

De dood op 't oorlogsveld. Zie daar mijn vast besluit!
Het menschlijk leven is een ruischend toongeluid.
Ons hart is 't snarenspel: ging eens zijn rust verloren,

Dan laat het wreed ontstemd, geen reine klank meer hooren;
En stoort de harmonij van hen, wier kalm gemoed
Nog zuivren toonval in het leven klinken doet.
Een moord rust op mijn ziel; ik moet dees burcht ontvlieden:
Op 't huis eens moorders laat de Heer Zijn gramschap zieden.

ELVIRE.

Hoe vreeslijk maalt uw taal Elvires smartvol lot!

HUGO.

Nog waart Don Carlos schim gramstorig in dit slot.
Vaarwel, voor eeuwig!

ELVIRE.

Reeds zoo snel; mijn ga! waar henen?

HUGO.

Een wijl aan Ottoos hart of — in 't verborgen weenen,
En dan naar 't krijgsgewoel!

Hij wil gaan, maar ontmoet Otto.

Achtste Tooneel.

DE VORIGEN. OTTO.

OTTO, *vrolijk.*

ô Moeder, welk een vreugd
Heeft in een schoonen droom mij deze nacht verheugd.
Ik was in Spanje en zag den Graaf, (wat zoet verbijden!)
Met vader Carlos naar een prachtig steekspel rijden:
Zij waren beiden rijk in feestgewaad getooid.
Met frissche bloemen werd de grond alom bestrooid,
En heel de renbaan was versierd met laauwerkransen,
En wapens, beukelaars en zware ridderlansen.
Mijn vader werd bekroond. Ook Orindur verwon;
En beider aangezicht blonk als een heldre zon,
Toen 't feestlied vrolijk rees: victorie, jubel, zegen!
De palm der glorie werd door 't broederpaar verkregen!
De haat is uitgewischt! de liefde zal bestaan!
Gij, dierbre moeder zaagt, verrukt dit alles aan,
En de eigen vreugde scheen uw aangezicht te omzweven,
Die we op het Hoog altaar in 't oog der Maagd zien leven.
Mijn droom schijnt waarheid; want reeds vonkt Graaf Hugoos oog

Van blijdschap, en geen wolk betrekt zijn wenkbraauwboog.

HUGO, *aangedaan.*

Beminnenswaarde knaap!

OTTO, *tot Elvire.*

Maar 'k zie uw tranen vloeien.

De vreugd deed in den droom uw wangen lieflijk gloeien.

ELVIRE, *ter zijde.*

De vreugd? — Is 't menschlijk hart dus in den slaap te moe?

Sluit dan, rampzaalge vrouw, voor eeuwig de oogen toe.

OTTO.

Toen ik ontwaakte, trad mij Don Valeros nader.

Kom, sprak hij, dierbaar kind, kom beeldnis van uw vader!

Kom zoon van Carlos, aan mijn vrolijk kloppend hart.

De wonden zijn geheeld; genezen is de smart.

Verlaat uw slaapsalet; snel naar uw dierbre moeder!

Graaf Hugo is mijn zoon! Hij is uws vaders broeder.

HUGO.

Zijn broeder! — ja! mijn zoon, het prachtig steekspel wenkt,

Dat mij na jaren ramps, de palm der zege schenkt;

Dan, voor de dood mij kroon' met eeuwge laauwerbladen,

Wil ik mijn rang en naam op u verheergewaden.

Aanvaard dees sleutel: ga naar de oude wapenzaal;

Dáár vindt ge een ebben kast, met sloten van metaal.
Ontsluit die kast, en neem uit een der koopren laden
Een perkamenten rol met rijkvergulde bladen.
Het vorstlijk zegel is gehecht aan 't kostbaar schrift,
Waarop met vuurroode inkt dees woorden zijn gegrift:
» 't Geslacht van Orindur, de grondzuil van den throon,
» Zal, schoon natuur bedreig van de aard het uit te roeien,
» Bestaan in 't manlijk oir en voortaan welig bloeien
» In Edwins voedstertelg en aangenomen zoon."
Haal mij dit schrift, en laat de slotvoogd u geleiden.

OTTO, *heengaande.*

Graaf Hugo zal niet lang op Ottoos weêrkomst beiden.

Negende Tooneel.

HUGO. ELVIRE.

ELVIRE, *na een plechtig stilzwijgen.*

Zoo gaat dan niets op aard uw jongst besluit te keer:
En ik verlaatne zie mijn gade nimmer weêr?

HUGO, *ernstig.*

Op de aarde nimmer, wél in 't Hemelrijk dáár boven;
Waar u geen zondenmacht mijn liefde zal ontrooven;

Waar 't wreed geschokte hart verkwikbre kalmte vindt;
Waar men met reinen zin zijn gade als zuster mint.

ELVIRE, *langzaam, doch met hevigen nadruk.*

U moge in zoo veel nacht een morgenlichtstraal dagen.
Ik kan, van u gescheurd, het wicht der schuld niet dragen.
Vaarwel, mijn Hugo, strijd als held op 't gloriespoor.
Ik ga u op den weg naar 't andre leven voor.

Zij trekt een dolk en doorsteekt zich.

HUGO, *snelt naar Elvire toe, die naast hare harp is nedergezegen en gilt in den toon der wanhoop uit.*

Elvire! — God, zij sterft!

ELVIRE, *met afgebrokene stem.*

'k Zie de eindpaal van het lijden.

HUGO, *vernietigd, met de oogen ten hemel, en Elvire ondersteunende.*

Uw hand, o Heer drukt zwaar: ze is vreeslijk in 't kastijden.
Maar schenk mijn ziel de kracht, opdat zij 't wee verduur!
Waarom, mijn gade! viert gij dus ons afscheidsuur?

Tiende Tooneel.

DE VORIGEN, JERTHA, VALEROS, OTTO, *Allen komen snel op.*

JERTHA.

Wat schrikbre jammertoon klonk klagend mij in de ooren?

VALEROS.

Wat nieuwe slag van 't lot is aan dit huis beschoren?

JERTHA.

Elvire in bloed.

HUGO, *op Elvire wijzende.*

De maat der jammren is vervuld!

Zie daar 't rampzalig eind van Hugoos zondenschuld!

VALEROS, *den dolk opnemende.*

Dit staal ligt op den grond: wie heeft den moord bedreven?

tot HUGO.

Mensch, zoo gij 't waart! —

ELVIRE *met inspanning.*

Ik — heb mij zelf den dood — gegeven.

VALEROS.

Gij zelf?

ELVIRE, *de harp aanrakende.*

Zoo waar mijn hand aan deze snaren roert,
En mij het geestenchoor naar andre sfeeren voert.

(*Zij sterft: zachtkens zinkt hare hand langs de harpsnaren, die eenige smeltende adagio toonen doen hooren.*)

OTTO, *knielt bij haar.*

Zoo mocht ik in den droom, mijn moeder, u aanschouwen!

VALEROS, *reikt Hugo de hand.*

Vergeef mijn achterdocht!

HUGO.

Wie schenkt aan MIJ vertrouwen?

Hij gaat naar het lijk van Elvire en kusscht het.

Vaarwel, geliefde gâ! mijn hoogste goed op aard!

Vaarwel, mijn Otto!

op JERTHA *en* VALEROS *wijzende.*

Maak u steeds hun liefde waard.

Hij geeft hem het perkament.

Dit vorstlijk handschrift doet aan u mijn rang beërven.

Hij drukt JERTHA *en* VALEROS *de hand en zegt heengaande:*

Laat mij, o hemel! nu op 't veld der eere sterven!

VALEROS, *den dolk van Elvire verheffende.*

Zijt gij het, dood, alleen, die troost en laafnis biedt,

Tref mij dan weldoend staal!

JERTHA, *houdt hem terug.*

Knielt ginds uw kleinzoon niet?

VALEROS.

Kunt gij dan leven, als ge u alles ziet ontzinken?

JERTHA, *plechtig.*

De Christen ziet altijd een straal van redding blinken.

De zwakke zondaar zoekt in 't sterven 't eind van 't kwaad.
Leef voor uw kleinzoon, tot het uur van de uitkomst slaat.

OTTO, *weenende.*

Waarom moest zulk een wee mijn jeugdig hart reeds wonden?

JERTHA, *verheven.*

De brooze stervling kan Gods wegen niet doorgronden!
Wel hem, die naar Gods wet zijn levenspaden richt,
En als de zonde lokt, niet in het strijdperk zwicht.

(*Diepe stilte. Het gordijn valt.*)

EINDE VAN HET LAATSTE BEDRIJF.